
C
IV 35

FRANCISCI VILIERII DE STATU primitiuæ Ecclesiæ, eiúsque sacerdotiis.

De Patriarchis, Metropolitanis, Archiepiscopis, Primatibus, Primæ sedis Episcopis, Chorepiscopis, Presbyteris, Diaconis, Hypodiaconis.

De Pontificis Romani potestate atque amplitudine.

De Religione populi R. ex Numæ instituto

Ad Remundum Rufum defensorem Pontificis R. aduersus Carolum Molinæum iurisconsultum.

Adiectus est Index, qui rerum capita commonstret.

HIERAPOLI, APVD IO. CRISPINVM
M. D. LIIII.

12

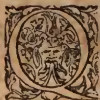
AVCTORES QVIBVS IN HOC LIBELLO VSI SVMVS.

Libri ſacri.

XIII antiquiſsima Eccleſiæ concilia Græcis & Latinis conſcripta literis.
Irenæus.
Tertullianus.
Cyprianus.
Chryſoſtomus.
Hieronymus.
Euſebius.
Socrates auctor hiſt. Eccleſ.
Gregorius Nazan.
Eutropius.
Paulus diaconus.
Codex & nouellæ Iuſtiniani.
Rufinus.
Codicis Theodoſiani libri XVI

FRANCISCI VILIE RII DE STATV PRIMI- TIVAE ECCLESIAE E- iusque Sacerdotiis.

Ad Remundum Rufum defensorem Pontificis R. aduersus Carolum Molinæum iurisconsultum.

VVM Remundus Rufus paucis hisce diebus volumen ingens promulgarit aduersus Carolum Molinæum, virum, vt Rufus ipse sæpe testatur, in scribendo acerrimum & copiosissimum: non est parua spes, fore vt Molinæus cùm ingenio & doctrina, tum causæ bonitate & veritate fretus, ei acriter & copiosè respondeat. Sed quoniam & quibus in terris sit Molinæus, & quid rerum agat incertus sum: ac vereor ne si aut voluntas illi, aut otium respondendi, aut fortasse vtrunque desit, nouus hic R. Pontificis patronus quasi parta victoria ceruicem iactet, & populo se ad coronam & triumphum præbeat, breuiter ad ipsius longum & verbosum volumen respondere institui. Eóque lubentius, quòd ille per mul

tis ſui libri locis,confidentia(vt apparet)ingenii & eloquentię ſuæ fretus, confirmat perlecto ſuo volumine, quaſi hoc à ſe confecto bello, tam audacē poſthac fore neminem,qui hac de re controuerſiam moueat. Nam cæteros omnes extra Molinæum,qui ſedis Romanæ celſitatem adhuc oppugnarunt, (pag.12.)rudes & hebetes appellat. In hoc negotio nihil neceſſe eſt volumen illud ingens ſcriptis exæquare:primùm quia hunc laborem ſuſcipimus,non iſtorum Balaamitarum & ſycophantarū cauſa,qui mercede adducti noſtras Eccleſias oppugnant: ſed candidorū & ſimplicium hominum,qui veritatē ſolam exquirūt, quę minimo negotio poteſt intelligi. Pręterea cū id quod caput eſt, & rē cauſámque maximè cōtinet, quā ille perpaucis paginis complexus eſt, tantūmodo tractare mihi in animo ſit:nihil attinebit iſtum imitari, qui otio & literis abutens,ad perpaucas Molinæi libri paginas ita prolixe itáque profuſè diſputauit, vt menſes duo vix ad tāti libri lectionem ſatis eſſe videātur. Et cùm integrum propè bienniū in iſto libro moliendo conſumpſerit: tamen non eſt veritus ita illum exordiri,
" Cùm nuper Molinęus edidiſſet commentatio-
" nes ſuas,&c.quaſi ille vnum aut alterū ab hinc menſem eas promulgaſſet. Tametſi cùm iſte tātoperè verborum interpretatione delectetur, vereor propè ne nobis hìc litem de vocis iſtius

Nuper

Nuper significatione moueat: & ex Cicerone demonstret, etiam ad multò longioris temporis memoriam accommodari. Ergo quæ iste feriatus & otio abūdans, in suum volumen extra rem causámque cumulauit, quales sunt illæ ex Iurisconsultorum libris penè pueriliter descriptæ authoritates, digressiones de summissione animi, quam Tapinophrosynem Latinè appellat, pontificum R. prosopopeiæ cum Molinæo expostulantium, excursiones de Thoma Cantuariēsi, de Erasmo, Alciato, Episcopo Vaurēsi, Bunello, & aliis generis eiusdem non ignotis hominibus: ea cùm ille vt orationis suæ Ciceronianæ diuitias ostentaret, instituisse videatur: ego qui quātum ex paupertate Latinæ linguæ laborem non ignoro, pueris in ludo Corderii vexanda & exagitanda relinquam. et simulatque duo quæ modò mihi proposui confecero, perorabo.

Nostra quidem quæ sit contentio, non obscurum est. Dicimus Ecclesiæ Christianæ vnicum à Deo impositum fuisse siue caput, siue principem, siue etiam summum aut Pontificem, aut Episcopum, aut Papam, aut Pastorem aut Sacerdotē: siue alio quouis nomine appellari placet. Rusus è Parisiensium (vt ipse dicit) patronorum numero, cōtrà pugnat: & prçter Christum, Romanum etiam Pontificem & caput & principem & quocūque nomine appel

lauimus,impositum Ecclesię defendit. Ex quo quidem intelligitur hãc ad disputandũ propositam esse quæstionẽ, Solúsne Christus, an præterea etiam Romanus Pontifex sit caput Ecclesię. Hęc quęstio facilis & aperta est: & à me, vt spero, candidè ac perspicuè tractabitur. Si inter nos, Rufe, de numero, vtra plura essent: aut de maiore ac minore, déve grauiore ac leuiore dissentiremus, perfacile nostra cõtrouersia calculis, aut mẽsura aut lãce adhibita disceptaretur. Neque vnquam de hisce rebus (vt scribit Plato) longa est dissensio. Simillima & plane gemina est earum, quæ de religione nascuntur, contentionum ratio. Omnes enim illæ minimo labore, errore nullo explicantur, adhibita ea regula, quam Deus nobis propterea tradidit. Ea autem perpaucis & minimè obscuris literis continetur, quas Sacras appellamus. quibus tu si de hac nostra dissensione iudicandi auctoritatem tribuis, celeriter conciliati, amici & concordes discedemus. quanquam tibi ego Rufe etiam hoc loco gratificari malo. Alium tibi præterea iudicem fero, quem te video multò etiam lubentius accepturum. Extant XIII concilia veteris Ecclesiæ, Græcis & Latinis mandata literis, Nicænum, Ancyranum, Neocæsariense, Ephesinum, & cætera, quorum volo arbitratu ac iudicio nostra hæc controuersia disceptetur. Primùm igitur de

primo

primo, id est quæ sit Scripturæ sententia cognoscamus.

Paulus in epistola ad Ephesios scripta « cap. I sic scribit, καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας « αὐτοῦ, καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ, ἥτις « ἐστὶν τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ πάντα ἐν πᾶσι πληρου- « μένου. Et omnia, inquit, subiecit sub pedibus « ipsius: ipsum verò dedit caput super omnia Ec « clesiæ, quæ est corpus ipsius. At quale corpus? « in eadem ep. cap. v declarat his verbis: ἐκ τῆς « σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ: id est, ex ipsius car- « ne, ex ipsius ossibus. Christus, inquit, alit & fo- « uet Ecclesiã, quia membra sumus corporis ip- « sius, ex carne ipsius, ex ossibus ipsius. Nunquid nam est præterea quod ad istius corporis integritatẽ perfectionẽmque desideremus? Atqui hoc amplius scribit Paulus. Corpus Ecclesiæ, inquit, complementũ est omnia in omnibus cõplẽtis: id est Christi. Quibus verbis significat, atque adeò apertè ostẽdit, Filium Dei se quodammodo imperfectũ arbitrari, nisi nobis qui reliquum ipsius corpus sumus, sit coniunctus. Mirifica sanè hęc cõsolatio est, cùm cogitamus Filiũ Dei tũ denique omnibus partibus ac numeris cõstare, & integrum velle haberi, cùm si bi nos cõiunctos & quasi coagmentatos habet.

Quæ cùm ita sint, quæro nunc ex te Rufe familiariter & extra omnem cõtentionẽ: Cùm Ecclesiæ corpus, ita perfectũ itaque suis omni-

bus partibus ac numeris constans atque absolutum esse Paulus testetur: cùm ipsum Filium Dei Christum, à Deo patre huius pulcherrimi & perfectissimi corporis architecto, caput illi ipsi corpori datum affirmet: quum denique ex eadem natura atq; substãtia, ex eadem carne, iisdémque ossibus, quibus reliquum corpus est, sit & caput ipsi impositum: quid tibi tandẽ in mentem venerit, alterum præterea nobis aliunde quæsitũ caput obtrudere? Etenim, vt tu pro eximia tua eruditione non ignoras, caput alterum imponitur alicui corpori, vt Imperator exercitui, aut magistratus Reipublicæ vel quòd vnus solus tantam prouinciam sustinere non possit, vt cùm Dictatori Q. Fabio alter dictator M. Minutius adiunctus est: vel quia nimia vnius potentia metuitur, veluti quum duo Coss. duóve Cess. creati sunt. Horũ autẽ nobis à Christo neutrũ imminere periculum, tu certè minimè omniũ ignoras. Quare quorsum nobis alterum istud caput importunè obtrudas, non intelligo. Sed quid sit id de quo disputamus, nobis ab initio constituendum est. Caput Ecclesię est membrum illud, quod vniuersum corpus Christianorum vi sua vitali animat, alit, auget ad vitam beatam & immortalem. Hanc tibi, Rufe, probari definitionem, quæ ex ipsius Pauli verbis descripta est, mihi quidem non est dubium. Quod cùm ita sit, solus autẽ Chri-

stus

ſtus hoc præſtet, quemadmodum eodem loco Paulus ſcribit, Vt quiſque carnem ſuam alit ac " fouet, ſic Chriſtus Eccleſiam, quæ conſtat ex ip" ſius carne & oſſibus: Chriſtum ſolum caput eſ" ſe Chriſtianæ Eccleſiæ, facile cuiuis eſt perſpicuum. Ab Eccleſiæ verò nomine ac definitione, licebit opinor hoc breue argumentum conficere. Eccleſia, eſt populus conuocatus audiẽs concionatorem, nimirum Chriſtũ, de quo prꝑceptum eſt Matth. III, HVNC AVDITE. Hic autem populus non vnius tantùm ætatis Chriſtianos, neque vnius aut vrbis aut regionis, ſed omnium omnino & ſuperiorum & præſentis & quæ pòſt futuræ ſunt ætatum, totiúſque orbis terrarum fidentes electóſque cõplectitur. Hæc enim eſt Eccleſiæ Catholicæ, ideſt, vniuerſalis nota atque deſcriptio. Quare quum omnis illa ex omni ætate omnibúſque terrarum oris coacta concio, Oratorem perpetuum atque aſſiduum præter Chriſtum habere nullum poſſit: ſequitur eum ſolum adhuc in Eccleſia catholica concionatorem ſummum fuiſſe, & poſthac perpetuò futurum. Qui enim ab eo in terris concionatores conſtituti ſunt, iis partes ac regiones tantùm Eccleſiæ catholicæ, & quaſi præfecturæ quædam ſingulatim cõmiſſæ ſunt.

Quanquam quid erat opus tam multis argumentis? Quum Paulus ſcribit Chriſtum eſſe

caput

caput Ecclesiæ, nunquid explicat istius principatus potestatisque rationem? Nihil profectò magis. Est enim, ait, ipsius sponsus. Vir, inquit, est caput vxoris, vt Christus Ecclesiæ. Vt Ecclesia subiecta est Christo, sic vxores viris: vt Christus amat Ecclesiam, sic viri vxores ament: vt vxores caro virorum, sic Ecclesia caro Christi. Declarat præterea, quemadmodum Eua ex Adami viri sui natura atque substantia ficta & formata est, vt quasi pars ipsius existeret: similiter nos, vt vera Christi membra simus, cum ipsius natura atque substantia communicare: eáque nos communicatione in ipsius corpus coalescere. propterea subiungit duos esse in vna carne, & eandem esse communionis nostræ cum Christo rationem, qualem vxoris esse cum viro Moses ostenderat. Et II. Cor. XI, Adiunxi vos vni viro, ad exhibendã virginẽ castã Christo. Licet igitur his vnũ in locũ coactis, inter séque congruẽtibus argumẽtis sic apertè ac perspicuè disputemus. Qui caput est Ecclesiæ, is eiusdẽ est maritus, (non enim aliam ob causam caput, quàm quia maritus.) maritus autẽ vnus est: vt Paulus ait, Adiunxi vos vni viro. Quare qui se caput Ecclesiæ statuit, maritũ quoque se statuit. si maritũ, ergo adulterum: nõ enim plures (vt dixi) mariti sũt. si adulterũ, hostẽ Christi teterrimũ. ac proinde Antichristũ: quẽ Paulus II ad Thes. II cap. describens vocat ἀντικείμενον. Huic arrogantiæ quàm sit aduersa omnium A-

postolorum oratio, nemo non videt. Illa certè Ioannis multò est dissimillima: Vnum esse sponsum, reliquos amicos. valde contraria illa Pauli, quam modò commemoraui, sententia: Adiunxi vos vni viro. Quibus verbis significãt omnes Ecclesiæ ministros, omnes Apostolos, pastores, Euangelistas, diaconos, huius sacri coniugii paranymphos, & quasi conciliatores quosdam existere. Quare tu Rufe quàm doctè hoc modo & quàm eleganter argumenteris, mecum quæso paulisper considera. Cùm, inquis, Christus sit spõsus Ecclesię, & Ecclesia sit sponsa Christi, hæc sponsa carebit ne semper capite? Christus quidẽ caput est Ecclesiæ spõsæ suæ: sed tamen an idcirco quòd caput sit, spõsa vel vxor habeat auulsum caput humeris, vt humanũ corpus, quemadmodum cætera membra sic humanum caput non habeat? Tibi Rufe, absurdũ videtur & stultũ & monstri simile, nõ integrã tribui spõsam Christo: sed capite deminutã ac mutilã. Et nobis quoque idẽ videtur. At tu ei caput R. Pontificis affingis. nos illud arctè & cõstãter retinemus quod ei summũ huius corporis architectũ ex eadẽ natura atq; substãtia, ex eadẽ carne, iisdẽq; ossib⁹ imposuisse modò ex Pauli verbis intelleximus. Veruntamẽ, inquis, is Christ⁹ est maritus. quanã igitur, ratione simul & caput & marit⁹ est? Eadẽ, inquit Paul⁹, qua marit⁹ quisq; suę est cõiugis. ꝗtamẽ

arcanum ac recōditum myſterium eſſe non diffitetur. τοῦτο δὲ τὸ μυστήριον, inquit, μέγα ἐστίν: ἐγὼ δὲ λέγω, εἰς χριστὸν καὶ ἐκκλησίαν. Hoc arcanum, inquit, magnum eſt: hoc, inquam, Chriſti & Eccleſiæ coniugium atque coniunctio.

At enim nullum hîc à nobis ordinem & quaſi deſcriptionē obſeruari dicis, ſi non mortale aliquod his mēbris mortalibus caput ac-
" commodemus. Mirum iſtud, inquis: In omni-
" bus rebus improbamus quod confuſum eſt, in
" omnibus rebus expetimus ordinem. At iſti in
" ſacerdotio non patiuntur. An vbi æqualia o-
" mnia, ordo eſt? vbi nec prius, nec poſterius, ne-
" que primum, neque poſtremum? Oportet ſanè
" vt Græci aiunt, τὰ ὑποδήγηλα πεπηγμένα εἶναι, id eſt
" ſuperiora & inferiora eſſe: vnde τάξιν ordinē appellant. Mirum verò mihi multò magis eſt, vir doctiſſime, te iſtuc ætatis & eruditionis prouectum, nunquam tamen eum ordinem eámque partium conuenientiam, quā Paulus in Eccleſiæ fabricatione demonſtrat, animaduertiſſe.
" Alios, inquit, dedit Apoſtolos, alios Prophe-
" tas, alios Euāgeliſtas, alios Paſtores ac Docto-
" res ad inſtaurationem Sanctorum, in ædifica-
" tionem corporis Chriſti, id eſt Eccleſiæ. Et
" I Cor. XIII, Vos autē eſtis corpus Chriſti, &
" membra ex parte. Et alios quidem poſuit
" Deus in Eccleſia primùm Apoſtolos, deinde
" Prophetas, tertiò Doctores, deinde Poteſta-

tes

tes, deinde dona sanationũ, subsidia, gubernationes, genera linguarũ. Num omnes Apostoli? num omnes Prophetæ? nũ omnes Doctores? num omnes Potestates? num omnes dona habent sanationum? num omnes linguis loquuntur? Vides nunc, Rufe, quanta in ista corporis fabricatione ξυμμετρία, quanta venustas, dignitas, pulchritudo? quàm aptè omnia distributa, connexa, collocata? quàm nihil confusum, nihil disiectum, nihil conturbatum? Primùm in summo corporis & dignissimo loco Christus caput ab ipso est effectore ac molitore huius corporis Deo impositus: secũdo loco Apostoli XII quasi XII Patriarchæ, qui nouam Israeliam Rempublicam cõstituant. Tertiò Prophetæ, id est veterum vaticinationũ interpretes, quibus Deus præcipuè mysteria suæ religionis enuntiauit, vt eas vaticinationes in rem præsentem accommodarẽt. Quartò Euangelistæ, qui, item vt Apostoli, Christi aduentum nuntiabant, illis tamẽ dignitate inferiores, quales Lucas, Timotheus, Titus. Quo in grege licet etiam LXX Discipulos annumeremus, qui exẽplo illorum antiquorum, quasi LXX nouæ Israeliæ Reipublicæ iudices ac moderatores cõstituti sunt. Quintò Pastores siue Episcopi, quibus certi gregis cura commissa est, & qui quasi in certo ac stato præsidio collocati sunt. Sextò doctores, qui tum instituendis Pastori-

bus, tum erudiendæ toti alicui Ecclesiæ præficiuntur. His postremò Diaconos subiungere possumus: quorũ idẽ ad Romanos scribẽs cap. XII duo genera constituit, vt alii scilicet, quasi διοικήται, id est dispensatores, egẽtibus donatas pecunias administrent: aliis pauperũ & ægrotorum procuratio committatur.

Cõsidera nũc Rufe ἄνω καὶ κάτω, vt Plato iubet: & illa tua quæ paulò antè requirebas τὰ ὑποδήγματα τεταγμένα animaduerte. Vides vt alia aliis subiũcta sint? vt nihil nõ dispositũ, nihil nõ decẽter, nõ ordine, nõ cõgruenter, nõ aptè sit collocatũ? An tu qui τὴν τάξιν ἃ nobis exquiris, ibi negas τὰ τάκτικα πεφυλαγμένα εἶναι, id est rei militaris disciplinã cõseruatã, cùm in acie penes vnum aliquẽ summũ imperiũ est, summa potestas, sũma denique Reipublicæ: cæteri verò ταξιάρχοι, Legati, Præfecti, Tribuni, Cẽturiones suũ quisque ordinẽ ducãt, neque alter sibi alterius præfecturã arroget? Hoc loco, quia mihi tecũ, qui exterarũ gentium historias subinde ad causam tuã cõtorques, negotiũ est: paulisper à Theologorũ ratione atq; consuetudine deflectendũ videtur. An cùm bello piratico administrãdo C. Põpeius cũ summo imperio præfectus quinq; & viginti Legatos, quos illi Senatus (quod nemini antea) dederat, ita per vniuersũ mare Mediterraneũ distribuit, vt qua quisque in ora cõstitutus esset, ibi consisteret: neq; alter in alterius regionẽ excurreret: cũ alii quidẽ columnæ

Herculeæ, alii mare Hiſpanicum, alii mare Gallicum, Liguſticum, Thyrrenũ, Ionicũ, aliꝗ deni que aliis atque aliis maris Mediterranei partes attributæ eſſent: vnde intra dies XL piratæ omnes expulſi ac profligati ſunt: an tũ, inquã, ab illo maximo & ſapiẽtiſſimo Imperatore τὴ τάξιν conſeruatã eſſe non putas? At nos ταύτω τὴ τάξιν eandẽq; à Chriſto vſurpatã eſſe rationem dicimus. Cùm enim ille ſummũ ſibi in Eccleſia ſua imperiũ ac dominatũ retineat: tũ verò ſuos ſingulis in imperii ſui ciuitatibus Epiſcopos, quaſi præfectos in præſidiis collocatos habet: quorum alter in alterius præfectura atque prouincia planè priuatus ac ſine poteſtate eſt: tametſi quomodo in exercitu Conſul Legato, Legatus Tribuno, Tribunus Cẽturioni, Cẽturio militi tũ dignitate, tũ etiã poteſtate pręſtat: eodẽ modo Apoſtoli quidẽ Prophetis, Prophetæ Euangeliſtis, hi paſtorib⁹, id eſt Epiſcopis, Epiſcopi doctorib⁹, doctores diaconis, diaconi priuatis id eſt quibuſuis de populo, quos Græci λαϊκοὺς ex eo appellãt, & honore, & dignitate, & auctoritate antecellunt. Hanc igitur in Eccleſia τὴν τάξίαν, id eſt deſcriptionẽ, ordinẽ, & quaſi œconomiã, quæ ab ſummo, vt dixi artifice Deo planè γεωμετρικῶς inſtituta eſt, quandiu vita ſuppetet, fortiter & cõſtanter teneamus: neq; à quoquã non dicam mortalium, ſed ne Angelorũ quidẽ vlla ex parte infringi aut labefactari patiamur.

Hactenus Scripturæ ſacrę de Chriſto vnico

Ecclesiæ capite iudicium sententiámque cognouimus. Proximum est, vt quæ sit eadem in re & quęstione veterum Ecclesię conciliorum sententia, breuiter exponamus. Hoc quum facimus, qualis inde vsque ab Apostolorum ætate repetita memoria ad annos amplius quingẽtos & quinquaginta sedis Romanæ potestas, dignitas, atque amplitudo fuerit, demonstramus. Atque vt summatim ea quæ ex veteris Ecclesiæ monumentis cognouimus, breuitérque complectamur: dicimus in singulis prouinciis quum essent singulis Episcopis singulæ attributæ ciuitates, moris fuisse, vt eorum vnus aliquis de collegarum omnium sententia, quasi magister collegii constitueretur: qui quoties res postularet, collegas quasi Senatum cogendi, & ad eos de Ecclesiarum negotiis referendi potestatẽ haberet: ita planè, vt neque illi sine huius, neque hic sine illorum consensu atque auctoritate grauius quicquam gereret. Hunc magistrum collegii, Græci modò τὸν πρῶτον, id est primum, modò τὸν προεστεύοντα, aut προεστῶτα, idest præsidem siue antistitem, modò πατριάρχην id est patrum principem, frequẽtissimè verò Metropolitam appellabant: nimirũ quòd eius ciuitatis esset Episcopus, quæ Principis beneficio ius dignitatémque Metropolis esset assequuta. Erant autem Metropoles in quibus Rectores prouinciarum conuentum&

forum

forum agebant: id eſt, quò ex vicinis ac finitimis ciuitatibus vadimonium promittebatur. quemadmodum ex Chryſoſtomo intelligimus, qui Homilia ad populum Antiochenũ XVII commemorat de Imperatore Theodoſio, qui Antiochiæ dignitatem noménque Metropolis ob ſtatuarum euerſionem ademerat. Et quãquã initio poſitũ hoc nomẽ in iis tãtùm ciuitatibus videtur, vnde deductę colonię fuerant: cuiuſmodi Cęſar, Liui⁹, Plinius, & Ptolemęus nõnullas numerãt: quarúmque exemplo Pontianus apud Athenęum, Vinum eleganter malorũ õniũ Metropolim appellat: quippe ex quo ebrietates ĩſaniæ, debacchationes manãt: hoc tamẽ ſenſim cõſuetudo tulit, vt illarũ ſimilitudine aliæ quoq; vulgò Metropoles, nõnunquã matrices ciuitates appellarẽtur. Eorũ ergo Epiſcoporũ, qui in illis ciuitatib⁹ collocati erãt ſedes plerũque ματρίκιοι καθέδραι, plerũque πρῶται καθέδραι, i. matrices & primę ſedes nominabantur. vt Carthaginẽſis cõcilii κεφ. ρκδ, κγ, λγ. nõnũquã etiã μείζων πόλις eadẽ ciuitas vocabatur, i. ciuitas maior: vt Calcedon. cõcilii κεφ. θ, Οἱ ἐν τῇ μείζονι τυγχάνων πόλει, τοῦτ' ἐστι, τῇ μητροπόλει: id eſt qui ſedet in maiore ciuitate, hoc eſt in Metropoli. Sed harũ rerũ õniũ operępretiũ eſt teſtimonia cognoſcere. In Antiocheno igitur cõcilio κεφ. θ, lex eſt his pſcripta verbis: Τοὺς καθ' ἑκάστην »
ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προε- »

B.

sententia. Perspicuum est igitur & planè manifestum, in singulis prouinciis singulos fuisse antistites & quasi magistros collegii, qui suos collegas, quasi Senatũ in sua ciuitate cogerẽt: quod Concilium prouinciale appellabant, in quo cuncti de prouinciæ suæ Ecclesiasticis negotiis cognoscerẽt: Episcopos, in his Metropolitam ipsum, crearent: lites & controuersias, siquæ ortæ essent, disceptarent: cuius quidem concilii tum erat rata & fixa auctoritas, quum ipse Metropolitanus ei præfuisset. vt eodem „ concilio constitutũ est, κεφ. ιϛ, Τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι σύνοδον ᾗ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως: id est, Per- „ fectum autem esse ac ratum illud concilium, „ cui Metropolis Episcopus interfuerit. Et „ omnino suæ tantùm, vt dixi, prouinciæ procurationem illi Metropolitani gerebant: vt neque Thraciæ Antistes Ponticæ, neque Ponticus Thraciæ, nõ Romanus Alexãdrinę, nõ Alexãdrinus Romanę Ecclesię negotiis sese interponeret. Cuius rei Nicænum conciliũ testimonio est, cuius capite sexto ita constitutum est.

Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω, τὰ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ λιβύῃ, καὶ πεν- „
ταπόλει. ὥστε τὸν ἐν ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔ- „
χειν τὴν ἐξουσίαν. ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο „
συνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν αντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις „
ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. καθόλου „
δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολί- „
του γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη σύνοδος ὥρισε μὴ „

" ἔθη ἐπικρατείτω. id eſt, Antiqua cõſuetudo va-
" leat, quæ in AEgypto, Lybia, & Pẽtapoli fuit,
" vt Alexandrinus Epiſcopus excellentiã ſuper
" hęc omnia ſummámq; dignitatẽ habeat: quo-
" niam & Romano Epiſcopo hæc ipſa conſue-
" tudo eſt. Similiter autem & apud Antiochiam
" & in cæteris prouinciis, primatus, dignitas, am
" plitudo, auctoritas Eccleſiis conſeruetur. Illud
" autem omnino conſtat, quòd ſi quis ſine con-
" ſęnſu Metropolitani fiat Epiſcopus, hunc ma-
" gnum concilium definit Epiſcopum eſſe non
" oportere.

Videmus nunc opinor, Rufe, luce clarius, ſi modò cæci eſſe nolumus, cùm attributam Epiſcopo R. ſemper antea fuiſſe ſuam prouinciam, tum ipſius iuriſdictionem ſuis certis ac deſcriptis finibus ita circunſcriptam ac circũcluſam, vt omnis omnium Balaamitarum eloquentia, nihil hoc loco inobſcurare, nihil calumniari, nihil denique infuſcare poſſit. eſt enim quædã (vt ille dixit) ita perſpicua veritas, vt eam infirmare nulla res poſſit. Veruntamen vt res quã maximè clara ac teſtata ſit, eum præterea interpretem audiamus, cuius tu nunquã, ſcio, neque iudicium neque auctoritatem defugies. eſt enim tuus penè gentilis. Rufinus igitur libro x hiſt. Eccleſ. quo loco ſynodi Nicęnæ decreta interpretatur, Apud Alexandriã, inquit, & in vrbe Roma vetuſta conſuetudo

ſeruetur

seruetur, vt & ille AEgypti, & hic suburbicariarum Ecclesiarum solicitudinem gerat. Hæc Rufinus: qui fines, vt apparet, Romanæ prouincię suburbanarũ tantũ vrbiũ terminis à Nicæna Synodo circunscriptos esse testatur. Sed nihil horũ apertum est, præut illa Constantinopolitani concilii cap. II, quæ cuiusque prouinciæ terminos ita perspicue ac penè γεωμετρικῶς definiunt; vt rem propè oculis subiicere videãtur.

Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους, ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις «
μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας. ἀλλὰ κατὰ τοὺς κα- «
νόνας, τὸν μὲν ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον, τὰ ἐν αἰγύπτῳ μό- «
νον οἰκονομεῖν. τοὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους, τὴν ἀνατο- «
λὴν μόνην διοικεῖν. φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς «
κατὰ νικαίαν πρεσβείων τῇ ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ, καὶ τοὺς τῆς «
ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὰ κατὰ τὴν ἀσιανὴν μόνον οἰ- «
κονομεῖν. καὶ τοὺς τῆς ποντικῆς, τὰ τῆς ποντικῆς μόνα. καὶ τοὺς «
τῆς θρακικῆς, τὰ τῆς θρακικῆς μόνον οἰκονομεῖν. ἀκλήτους δὲ «
ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίαις ἤ τι- «
σιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. φυλαττομένου δὲ τοῦ «
προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὔδηλον ὡς «
καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει κατὰ «
τὰ ἐν νικαίᾳ ὡρισμένα. id est, Episcopi quibus sua «
diœcesis attributa est, ne in Ecclesias quæ ex- «
tra fines suos sunt, se inferant: néve Ecclesias «
confundant. sed secundum Canones, Alexan- «
driæ quidẽ Episcopus, ea tãtùm quæ in AEgy- «
pto sunt, gubernet. Orientis verò Episcopi, so «
lum Orientem administrent, conseruetúrque «

« sua Antiochenæ Ecclesiæ dignitas, amplitudo
« auctoritas, quæ in Nicæna Synodo declarata
« est. et Episcopi Asianæ diœcesis siue præfectu-
« ræ, ea tantùm quæ in Asia sunt, gubernent. qui
« in Ponto sũt, quæ in Ponto tantúm. Thracii
« verò ea tantùm, quæ sunt in Thracia. Episcopi
« autẽ nisi aduocati, ne in alienam præfecturam
« se inferant, siue ad suffragia, siue ad alias vllas
« administrationes Ecclesiasticas. Quòd si præ-
» dictus canon super præfecturis & diœcesibus
« conseruetur: perspicuũ est quòd cuiusque pro-
» uinciæ negotia vnaquæque prouincialis Syno-
» dus gubernabit: quomodo Nicæno cõcilio cõ-
» stitutũ est. Tenemus, opinor, Rufe, nunc quẽ-
admodũ prouinciæ descriptæ ac definitæ sint, & suis quibusq; Metropolitanis Episcopis siue Primatibus attributæ. Intelligimus præterea quod Nicæna synodo constitutum est, vt Alexandrinus Episcopus ἐξουσίαν, id est, præstantiã & summam dignitatem super AEgyptum, Pentapolim & Libyam habeat, id non ita intelligẽdum esse, quasi omnes hasce regiones gubernaret, & earum solus Metropolita existeret. Nam hoc concilium AEgyptum illi solam attribuit: & in concilio Carthaginensi cõplures non magnæ prouinciæ Africæ cõmemorantur, vt Byzacena, quam Plinius Ptolemæus, & alii in Africa minore statuunt, cuius incolæ Libyphœnices appellantur: Tripolis, quam Plinius

Neapo

Neapolim, Ptolemæus Leptim magnam appellat. item duarum Numidiarum, Mauritaniȩ, & huius tum Cæsarienſis, tum Sitiphenſis: Sarianæ. Quid ergo eſt? vt Romana, inquit, caput eſt Italicarum omniũ, Antiochia totius propè Orientis, ita Alexandrina præſtantiam dignitatis in illas omnes habeat. Nam ἐξουσίαν apparet idẽ ſignificare, quod illud proximũ, τὰ πρεσβεῖα (cõparantur.n.inter ſe Alexandrina, Romana, & Antiochena Eccleſia) & quod in ſequenti cap. appellatur ἀξίωμα, quod Hieroſolymęo Epiſcopo tribuitur. qua de cauſa quatuor iis ſemper τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, id eſt principatus honoris attributus eſt: vt paulò pòſt oſtendemus. Et hoc nomen Plato hac ſignificatione apertè vſurpat epiſt. III, vbi de aſſẽtatione loquẽs, Οὐ, inquit, κακὸν οὐδὲν μεῖζον φυτεύει πλοῦτός τε καὶ ἡ τῆς ἄλλης ἐξουσίας δύναμις. id eſt, Quo malo maius nullum pariũt magnæ opes, & alterius cuiuſuis præſtantiæ potentia. Hanc autem ἐξουσίαν, ſiue dignitatem, non in Metropolitanis aut Epiſcopis creandis conſtitiſſe, cùm ex multis locis, tum ex Epheſini concilii capite poſtremo intelligitur, quo denegata eſt Antiocheno Epiſcopo poteſtas quàm ſibi ſumebat, creandi in Cypro inſula Epiſcopos, & ius ſuũ Cypri Metropolitis integrũ inuiolatúmque in ſua prouincia cõſeruatur. tametſi tã ſępe τῶν πρεσβείων Antiochenȩ Eccleſiȩ attributorũ mẽtio fiat, & Chryſoſto

mus qui floruit anno CCCCL, Homilia III ad populum Antiochenum de ea loquens, sic scribat, Ciuitatum sub Oriente positarum caput & mater est ciuitas nostra. Atque hæc quanuis per se facilè ac nullo negotio intelligantur: tamen quia Socrates is, qui Ecclesiasticam historiã conscripsit, lib. III, de hoc ipso (quod velim à lectoribus attendatur) concilii Constantinopolitani capite mentionẽ facit, non inutile fuerit eius verba proferre, atque accuratè perpẽdere. quòd cùm hunc locum vehementer illustrant, tum verò errorem peruulgatum aperiunt: qui chronographos quosdam non indoctos homines induxit, existimantes tum primũ constitutos esse Patriarchas, quum illud Constantinopolitanũ cõcilium coactum est. Quos enim hoc ipsum concilium Metropolitas, eos ipsos Socrates disertè ac perspicuè de iis ipsis Primatibus loquens, Patriarchas appellat.

“ Ἐβεβαίωσάν τε αὖθις τὴν ἐν νικαίᾳ πίστιν, καὶ πατριάρχας κα-
“ τέστησαν διανειμάμενοι τὰς ἐπαρχίας, ὥστε τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν
“ ἐπισκόπους, ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ὑπερβαίνειν. τοῦτο γὰρ
“ πρότερον διὰ τοὺς διωγμοὺς ἐγίνετο ἀδιαφόρως. καὶ κληροῦται
“ νεκτάριος μὲν τὴν μεγαλόπολιν, καὶ τὴν θράκην. τῆς δὲ πον-
“ τικῆς διοικήσεως, ἑλλάδιος ὁ μετὰ βασίλειον καισαρείας τῆς
“ καππαδοκῶν ἐπίσκοπος, γρηγόριος ὁ νύσσης, ὁ βασιλείου ἀ-
“ δελφὸς, καππαδοκίας δὲ καὶ ἥδε πόλις, καὶ ὀτρήϊος ὁ τῆς ἐν ἀρ-
“ μενίᾳ μελιτινῆς, τὴν πατριαρχίαν ἐκληρώσατο. τὴν ἀσια-
“ νὴν δὲ λαγχάνουσι ἀμφιλόχιος ἰκονίου, καὶ ὄπτιμος ὁ ἀντιοχείας

τῆς

τῆς πισιδίας. τὰ δὲ κατὰ τὴν αἴγυπτον τιμοθέῳ τῷ ἀλεξαν- «
δρείας προσενεμήθη. τὴν δὲ κατὰ τὴν ἀνατολὴν ἐκκλησιῶν, «
τὴν διοίκησιν τοῖς αὐτοῖς ἐπισκόποις ἐπέτρεψαν, πελαγίῳ «
τε καὶ τῷ λαοδικείας, καὶ διοδώρῳ τῷ ταρσοῦ, φυλάξαντες «
τὰ πρεσβεῖα τῇ ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ, ἅπερ τότε παρόντι με- «
λετίῳ ἔδωσαν. ὥρισαν δὲ ὥστε εἰ χρεία καλέσοι, τὰ καθ᾽ ἑ- «
κάστην ἐπαρχίαν ἵνα ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικῇ. τούτοις «
καὶ ὁ βασιλεὺς ἐγένετο σύμψηφος. ἡ μὲν οὖν σύνοδος τοιοῦτον «
ἔσχε τέλος. id eſt, Rurſus fidem à Nicæno cõcilio «
traditam confirmarunt, & Patriarchas, deſcri- «
ptis prouinciis, conſtituerunt. vt Epiſcopi cer- «
tæ diœceſi præpoſiti, in alienas Eccleſias ne in- «
uaderent. hoc enim antea propter vexationes «
& perſecutiones promiſcuè fiebat. Sortitur er «
go Nectarius Megalopolim (Conſtantinopo- «
lim ſignificat) & Thraciam. Ponticæ autem di- «
œceſeos Helladius, is qui Baſilio Cęſariæ Cap «
padocum Epiſcopo ſucceſſit, Gregorius Baſi- «
lii frater Nyſſę, quę ipſa vrbs quoque eſt Cap- «
padocię, Epiſcopus, & Otreius Melitenę, quæ «
in Armenia eſt, Epiſcopus Patriarchiam ſorti- «
ti ſunt. Aſianã verò ſortiuntur, Amphilochius «
Iconii, & Optimus Antiochiæ Piſidiæ Epiſco- «
pi. AEgyptiaca Thimotheo Alexandrino Epi- «
ſcopo attributa eſt. Eccleſiarum porrò, quæ in «
Oriente ſunt, adminiſtrationem iiſdem Epi- «
ſcopis cõmiſerũt, Pelagio Laodicenſi & Dio- «
doro Tarſenſi Epiſcopo: conſeruãtes tamen «
primum honoris, dignitatis & auctoritatis gra «

" dũ Antiochensiũ Ecclesię,quē ei qui tũ aderat
" Meletio dederunt. Statuerunt autē vt quoties
" res postularet, de cuiusque prouinciæ negotiis
" cuiusque prouincię Synodus constitueret. His
" Rex assensus est. Hæc ille. Apertè igitur Socrates omnes Metropolitas, Patriarchas appellat: & in his Alexandrinũ, cuius Patriarchiã reliquis cõparat: ex quo intelligitur eam nõ multis partibus reliquis maiorem fuisse. Decē autem Patriarchias hoc loco enumerat: Nestorii Episcopi Cõstãtinopolitani, in Thracia: Helladii Cæsareæ, in Cappadocia: Gregorii Nyssæ, in Cappadocia: Otreii Melitenæ, in Armenia: Amphilochii Iconii, in Asia minore: Optimi Antiochiæ, in Pisidia: Pelagii Laodiceæ, in Syria: Diodori Tarsi, in Cilicia: Meletii Antiochiæ, in Syria: Timothei Alexandriæ, in AEgypto. Quam ipsam descriptionem reperio etiam in constitutione quadam Theodosiani codicis, eius qui beneficio Ioannis Tilii viri clarissimi nuper in lucem editus fuit. In libro XVI, tit. de fide catholica, l. III scriptum est hoc mo
" do. Episcopis tradi omnes Ecclesias mox iu-
" bemus, quos constabit communione Necta-
" rii Episcopi Constantinopolitanæ Ecclesiæ,
" necnon Timothei intra AEgyptum Alexandri
" næ vrbis Episcopi esse sociatos, quos etiam in
" Orientis partib⁹ Pelagio Episcopo Laodicēsi,
" & Diodoro Episcopo Tarsensi in Asia, necnõ

Procon

Procõsulari atq; Asianę diœcesi Amphilochio «
Episcopo Iconensi, & Optimo Episcopo An- «
tiocheno in Pontica (legendũ apparet Pisidi- «
ca) diœcesi, Helladio Episcopo Cæsariensi, & «
Otreio Meliteno, & Gregorio Episcopo Ny- «
sseno, Terẽnio Episcopo Scythię, Marmario E- «
piscopo Marcianop. cõmunione constiterit. «
Hæc imp. Gratianus, Valentinianus, & Theo-
dosius. Ex quorũ cõstitutionibus eiusdẽ libri
illud etiã obseruauimus, summũ Iudęorũ Põti
ficẽ ab iis Patriarcham perpetuò nominari: vt
l. superstitionis, De his qui super religione cõ-
tendunt: l. Iudęorũ, l. si quis, l. Iudęi, l. cuncta,
l. dudũ, sub eodẽ titulo: è quibus Lex Iudęorũ
trãslata est in Codicẽ Iustiniani, tit. de Iudęis
& Cælicolis. Paul⁹ verò Diaconus vbiq; Socra
ti cõsentit, qui libro III, vbi de Helia Aquile-
giensi Patriarcha mentionem facit, quem satis
constat Aquilegiæ, quæ Metropolis & (vt scri-
bit Strabo) nobile Illyrici emporium fuit, Me-
tropolitanum fuisse. Est etiã locus in hanc sen
tentiam apertissimus capite Nicænæ Synodi
VII, quẽ subiiciam. Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ «
παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐ- «
χέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ «
οἰκείου ἀξιώματος. id est, Quoniã consuetudo va «
luit, & traditio ãtiqua vt Hierosolymitanus E- «
piscopus honoretur, habeat consequentiã ho- «
noris (id est pręcedat alios honore) vt Metropo «
li sua dignitas conseruetur. Manifestò igitur «

Hierosolyma Metropolis nominatur, in qua qui metropolitanus erat Episcopus, Patriarcham appellatũ patet ex locis innumeris, quos passim exposuimus.

Sed hoc loco quæretur ab hominibus studiosis, quænam illæ Matrices ciuitates fuerint, & quorũ arbitrio constituerentur. His respon debimus ex Chalchedonensis cõcilii κεφ. ιβ, Ma trices illas ciuitates, quas Metropoles Græci appellãt, principũ arbitrio ac voluntate singulis in prouinciis constitutas esse : quod ex ipsius verbis facilius ac certius intelligemus. Ἦλ
« θεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς
« προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐ-
« παρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας
« εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. ὥρισεν τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοῦ
« λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου. ἐπὶ τὸν τοι-
« οῦτο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. ὅσαι δὲ ἤδη πό-
« λεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμή-
« θησαν ὀνόματι, μόνας ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκ-
« κλησίαν αὐτῆς διοικῶν ἐπίσκοπος, δῆλον ὅτι σωζομένων τῇ
« κατ' ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων. Id est, Per
« uenit ad nos, quòd quidam contra leges Eccle
« siasticas potentatus affectantes, opera prag-
« maticorum quorundam, vnam prouinciam in
« duas diuiserunt, vt propterea duo in eadem
« prouincia sint Metropolitæ. Statuit ergo san-
« cta Synodus, ne posthac Episcopus vllus id au-
« deat. alioqui qui hoc ausus fuerit, de gradu ac
dignita

dignitate sua deiiciatur. Quæ verò vrbes per "
edicta Regum Metropolis nomine decoratæ "
sunt, solæ hoc honore fruantur: & qui Ecclesiã "
eius ciuitatis Episcopus administrat. scilicet "
suo (verè & vt decet) matrici ciuitati iure at- "
que honore cõseruato. Neque me latet, quod auctor earum epistolarum quæ Clementis & Anacleti nomine falsò inscribuntur, hac de re tradidit. eas videlicet dictas Metropoles, in quibus Ethnici suos Archiflamines & Protoflamines habebãt. Sed cùm de sacerdotiis illis nulla vsquã fiat mẽtio (vt suo loco exponem⁹) tum verò satis constat Ethnicos suarum ciuitatum dignitatem, non ex sacerdotum pręstantia, sed arbitrio principum metiri consueuisse. vt quibus in vrbibus cõuentus agerentur, eæ Metropoles, quasi vnde essẽt deductæ colonię, appellarentur. quod etiam ex Chrysostomi cõcione, quam paulò antè citauimus, facilè perspicuum est, qui ius Metropoleos Antiochiæ à Theodosio imperatore ademptum scribit, quòd statuas euertissent.

Adhuc & qui Metropolitani Episcopi, & quæ Metropoles, quorúnque arbitrio distinctę ac definitę essẽt, explicauimus. Pro ximum est igitur vt de Metropolitarum iurisdictione ac potestate disputemus. Ita enim quanta semper optimis & antiquissimis temporibus Ecclesię R. iurisdictio fuerit, planius ac dilucidi⁹

intelligetur. Metropolitanum quidem iam antea docuimus hoc iuris ac poteſtatis habuiſſe, vt & conuentũ Epiſcoporũ, ſuæ ſcilicet prouinciæ cogeret, & ad eum de ſuarum Eccleſiarum negotiis referret. quòd ſi creandus aliquis eſſet Epiſcopus, eo præſente atque auctore crearetur: ſi ipſe creãdus, ab eadem ſynodo dũtaxat: neque aliud in vetuſtiſſimis conciliis ea de re conſtitutum eſt: ſin abdicandus, de communi totius Senatus ſententia remoueretur. Veruntamen quid ſi Epiſcopus à ſynodo prouinciali damnatus, iniuſtè ſe damnatum putet: nemóne quem appellare poſſit reperietur? Cognoſcamus Antiocheni concilii ſuper hac „ quæſtione decretum κεφ. ιζ. Si pares ſunt, in„ quit, Epiſcoporum ſententiæ, vt alii damnent, „ alii abſoluant, Metropolitanus Epiſcopus ex „ propinqua prouincia alios quoſdam Epiſco„ pos de eo iudicaturos aduocet, qui ambiguita„ tem tollentes cum prouinciæ Epiſcopis, quod „ alteri parti viſum erit, confirment. De Romano Epiſcopo mirum ſilentium. Quid autem ſi vna omnium ſententia fuerit Epiſcoporum eius prouinciæ, & Epiſcopus non variè, ſed planè coniunctis ſententiis ſit damnatus? Decretum eiuſdem Antiocheni concilii κεφ. ιυ, vetat ne iudicium illud renouetur, néve maior poteſtas, ad quàm auxilii ergo prouocari poſſit, vlla habeatur. Τῦτον μηκέτι παρ' ἑτέροις

δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ὅλης τῆς ,, ἐπαρχίας τῶν ἐπισκόπων ἀπόφασιν. id eſt, Ne amplius ,, apud alios iudicetur, ſed maneat firma vna- ,, nimis illius prouinciæ Epiſcoporum ſenten- ,, tia. Quid autem ſi aliquanto maior, ſed non vna omnium ſententia? Capite eiuſdem concilii XII poteſtas dānato permittitur vniuerſale concilium appellādi: quemadmodum etiam concilii Carthaginenſis ad R. Epiſcopum epiſtola declarat.

Atque hæc quidem Eccleſiæ Chriſtianæ inſtituta aduſque quadringentos amplius triginta annos integra atque inuiolata permanſerūt. quod etiam ex Epheſinæ Synodi vniuerſalis capite poſtremo intelligitur: in quo ſcriptū eſt hoc modo, Ἔδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ σώζεσθαι ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ ,, αὐτῇ προσόντα δίκαια, αὐτῇ ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν κατὰ τὸ πάλαι ,, κρατῆσαν ἔθος. id eſt, Viſum eſt igitur ſanctæ & v- ,, niuerſali Synodo, ſeruanda vnicuique pro- ,, uinciæ pura & integra iura, quæ ad ipſam ,, pridem & ab initio pertinent, ſecundum mo- ,, rem qui iandudum obtinuit. At paucis poſt ,, annis Conſtantinopolitanus Epiſcopus ambitione & cupiditate regnandi incenſus, auſus eſt præclaram illam Eccleſiæ deſcriptionem & œconomiam cōuellere. Cùm enim Imperatores ſedem imperii ſui, Senatúmque in ea ciuitate conſtituiſſent, ille artibus ſuis perfecit

ποντικῆς, καὶ τῆς ἀσιανῆς καὶ τῆς θρακικῆς, διοικήσεως μητροπο- "
λίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους "
τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προ- "
ειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ κωνσταντινούπολιν ἁγιω- "
τάτης ἐκκλησίας. id eſt, vt Ponticæ, Aſiaticæ, Thra- "
ciæ diœceſis Metropolitani ſoli, & præterea ii "
qui inter barbaros ſunt, Epiſcopi prædictarum "
diœceſũ crearẽtur à prædicto ſanctiſſimo thro- "
no Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ. Itaque tum primùm quaſi Triumuiratus ille Cæſaris, Lepidi, & Antonii renouatus eſt, & in Eccleſiam Chriſtianam introductus: vt Alexandrinus Africam, Romanus Occidentem, Conſtantinopolitanus partẽ Europæ & Aſiam propè totã obtineret, prҿter perpaucas Eccleſias, quҿ Hieroſolymitano, dicis cauſa relictæ ſunt, propter vrbis auctoritatem & amplitudinẽ. qua de cauſa ipſe quoque in hunc ordinem eſt cooptatus. Itaque Quatuoruiri tum primùm regendæ Eccleſiæ conſtituti ſunt, qui ſenſim Patriarcharũ & Archiepiſcoporũ nomẽ, quod omnibus (vt dixi) Metropolitis antea cõmune fuerat, ſibi propriũ ac peculiare fecerunt. id quod ex his ſecundi Conſtantinopolitani non vniuerſalis cõcilii capite XXXVI facilè intelligimus.

Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων "
τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελθόν- "
των, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν χαλκηδόνι συνα- "
θροισθέντων νομοθετηθέντα, ὁρίζομεν ὥστε τὸν κωνσταντινουπό- "

« λεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαβεῖν πρεσβείων τοῦ τῆς πρεσβυ-
« τέρας ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκεῖνον
« μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκεῖνον ὑπάρχον-
« τα, μεθ' ὃν ὁ τῆς ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, καὶ μετὰ τοῦτον ὁ τῆς
» ἱεροσολυμιτῶν πόλεως. id eſt, Renouantes quæ à
« centum quinquaginta ſanctis Patribus, qui in
« hac à Deo ſeruata & regia vrbe conuentum
« egerunt, & ſexcētorũ triginta qui Calchedone
« cōgregati fuerunt inſtituta ſũt, definimus vt
« Conſtantinopolis ſedes parem habeat digni-
« tatem ſedi antiquioris Romæ, & in Eccleſiaſti-
« cis negotiis æquè atque illa magnificetur: cùm
« ſit poſt ipſam ſecunda, poſt quam Alexādrino-
« rum magnæ vrbis: & poſt hanc Hieroſolyma-
« rum Epiſcopus ſuccedat. Iuſtinianus autem,
qui fuit æqualis temporum illorum, cuiúſque
Imperio concilium illud coactũ eſt, nouella cō-
ſtitutione CXXIII, paulò apertius id declarat.
« Κελεύομεν, inquit, τοὺς μὲν μακαριωτάτους ἀρχιεπισκόπους
« καὶ πατριάρχας τοῦτ' ἔστι τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης, καὶ κων-
« σταντινουπόλεως, καὶ ἀλεξανδρείας, καὶ θεουπόλεως ἢ ἱεροσολύ-
« μων, εἰ μὲν ἡ συνήθεια ἔχει, & quæ ſequuntur. id eſt,
« Iubemus beatiſſimos Archiepiſcopos & Pa-
« triarchas, hoc eſt antiquioris Romæ, Con-
« ſtantinopolis, Alexandriæ, & diuinæ vrbis, ſi-
« ue Hieroſolymarum Epiſcopi, ſiquidem con-
« ſuetudo eſt, &c.

Atque vt iſtius Conſtantinopolitani Patriarchæ impotentiam planius intelliga-
mus

mus, capite nono eiuſdem Calchedonenſis concilii, iuriſdictionē omnibus propè Aſiæ & Orientis, Græciæque Metropolitis adimendam curauit, itáque vt decerneretur perfecit.
Εἴ τις πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος «
ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς «
διοικήσεως ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης κωνσταντινουπόλεως θρόνον, «
καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω. id eſt, Si quis cum prouin- «
ciæ ſuæ Metropolita Epiſcopus aut Clericus «
litem habet, accipiat aut Exarchum eius præ- «
fecturæ, aut huius regiæ Conſtantinopo- «
lis Epiſcopum, & ab ipſo iudicetur. quod pau- «
lò pòſt κεφ. ιζ, iiſdem verbis repetitum eſt, & refertur à Gratiano XI, q. I, c. ſi clericus. Quum hoc modo quaſi prędæ obiecta Eccleſia videretur, Epiſcopus R. ſuæ quoque ambitioni, infinitæque dominandi cupiditati ſeruiendū putauit. ex quo graues inter ipſum & Conſtātinopolitanum Epiſcopū cōtentiones exortę ſunt, quæ Chriſtianam Eccleſiam diu ac vehemēter exercuerunt. Tandem coacto Conſtantinopoli concilio primo, quia Roma ſedes Imperii orbis terrarū fuiſſet, id eſt quòd eā Reges atq; Imperatores incoluerāt, ac plurimū in ea verſati erāt, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, hoc eſt primus honoris ac dignitatis grad⁹ ei aſſignatus eſt. quia verò tū ſedes eiuſdē imperii Cōſtantinopolim trāſlata erat, tū Carthaginenſi, tū vtroque Conſtātinopolitano concilio decretum eſt, vt prima

semper R. Ecclesia numeraretur, Constantinopolitana secunda, non minore tamen, sed eodē prorsus honoris gradu, deinde Alexandrina, postremò Hierosolymitana. nam primi quidem Constantinopolitani capite III sic scriptum est: Τὸν μὲν τοι κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν
" τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς ῥώμης ἐπίσκοπον. διὰ τὸ
" εἶναι αὐτὴν νέαν ῥώμην. id est, Constantinopolita-
" nus Episcopus habeat primatum honoris post
" R. Episcopum, quia ipsa est noua Roma."

Quę verba quanuis ita perspicua sint, vt difficilime calumniari posse videantur, tamen quia Rufus quibusdam verborum inuolucris ea obscurare conatur, nos clarissima luce adhibita ex omniū sophistarū argutiis & captionibus vindicemus. In Chalchedonensis concilii capite XXVIII scriptum est hoc modo.

" Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὅροις ἑπόμενοι, τὰ αὐτὰ
" καὶ ἡμεῖς ὁρίζομέν τε καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁ-
" γιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς κωνσταντινουπόλεως, νέας ῥώμης.
" καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης διὰ τὸ βασιλεύειν
" τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρε-
" σβεῖα. καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα
" θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς
" νέας ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βα-
" σιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολά-
" βουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς
" ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι δευ-
" τέραν μετ᾽ ἐκείνην ὑπάρχουσαν. id est, Vbique leges

sanctorum patrum nostrorum sequentes, eadem & nos definimus ac statuimus de dignitate & amplitudine sanctissimæ huius Ecclesiæ Constantinopolis, nouæ Romæ. Etenim sedi antiquioris Romę, quia tum ciuitas illa regnabat, Patres nostri meritò primum honoris gradum tribuerunt. Atque eadem consideratione moti CL Deo amantissimi Episcopi, parem honoris gradũ tribuerunt nouæ Romæ sedi sanctissimæ meritò decernentes, vt ea ciuitas, quæ tantum honorem adepta est, vt & sedes esset Imperii, & Senatum haberet, & parem dignitatis gradum obtineret, atque antiqua sedes Imperii Roma obtinet: etiam in Ecclesiasticis negotiis parem atque illa honorem ac dignitatem obtineat: quum post illam secunda sit.

Manifestò ergo intelligimus, Romæ non alia de causa τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, id est primum honoris gradum delatum esse, nisi quòd in ea sedem ac domicilium suum Imperatores habebant: Senatúsque is qui terrarum orbem gubernabat, in ea collocatus esset. Cùm enim & princeps terrarũ orbis, & Senatus ille qui Regibus (vt scribit Liuius) & Tetrarchis cõstare videbatur, in ea vrbe sedẽ haberet, cùm, inquã, tantus esset eius vrbis splendor, tantum ornamentum, tanta dignitas atque amplitudo, æquum esse existimarunt, vt eadem in vrbe constituta Ecclesia præcipuum atque eximium

quendam honorem prętcr cæteras haberet.ac proinde cùm poſtea tranſlata illa omnia ornamenta Conſtantinopolim fuiſſent,vt illa quoque honoris præſtantia in Conſtantinopolitanam Eccleſiã transferretur. Eáque ratione extat lex Honorii & Theodoſii Imperatorũ, qui poſt quadringenteſimum à Chriſto annum vixerunt,vt ſi quæ per Illyrici prouincias contro uerſiæ de religione orirentur, non abſque ſcientia viri reuerendiſſimi ſacroſanctæ Legis antiſtitis vrbis Conſtantinopolitanæ (quæ Romæ veteris prærogatiua lætatur) conuentui ſacerdotali ſanctóque iudicio reſeruentur. l, omni, C.de ſacroſ. Eccl. Alia itẽ Leonis & Anthemii, qui imperium anno ab illis ſexageſimo tenuerunt, in qua ſcriptum eſt de Conſtantinopolitana Metropoli hoc modo. Sacroſanctam quoque huius religioſiſſimæ ciuitatis Eccleſiam,& matrem noſtræ pietatis, & Chriſtianorum orthodoxæ religionis omnium,& eiuſdem regiæ vrbis ſanctiſſimam ſedem, priuilegia & honores omnes ſuper Epiſcoporũ creationibus & iure ante alios reſidendi, & cætera omnia quæ ante noſtrũ imperium habuiſſe dinoſcitur, habere in perpetuum firmiter regiæ vrbis intuitu iudicamus & ſancimus. Hæc illi. Vtrum autem rectè an ſecus de primatu hono ris illi viri optimi inter ſe contẽderent: ad cauſam

ſam noſtram nihil intereſt: modò intelligamus, quod fuerit Eccleſiæ veteris de Romano Metropolitano iudicium. Intelleximus autem ei primum attributam fuiſſe ſuburbanarum (vt Rufinus ſcribit) Eccleſiarum ſummam adminiſtrationem. poſtea verò illum exemplo Conſtantinopolitani pennas ſuas in totam Italiam, Galliam & Hiſpaniam extendiſſe: vt hoc modo deſcriptus ac diſtributus orbis terrarum in quatuor Patriarchias videretur, quæ ſũmum in ſuis finibus quaſi imperiũ ac poteſtatẽ haberẽt: ſic vt neque Alexandrinus Romani, neque Romanus illius, non Conſtãtinopolitanus Hieroſolymitani: non denique alter alterius fines ac præfecturam inuaderet. quod ex Iuſtiniani nouella cxxiii breuiter explicandum eſt. Εἴ τινες ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι τῆς αὐτῆς συνόδου ἀμφισβήτησίν τινα πρὸς ἀλλήλους ἔχοιεν, εἴτε ὑπὲρ ἐκκλησιαστικοῦ δικαίου, εἴτε ὑπὲρ ἄλλων τινῶν πραγμάτων, πρότερον ὁ μητροπολίτης αὐτῶν μεθ' ἑτέρων δύο ἐκ τῆς ἁγίας συνόδου ἐπισκόπων τὸ πρᾶγμα κρινέτω. καὶ εἰ μὴ ἐμμείνῃ ἑκάτερον μέρος τοῖς κεκριμένοις, τηνικαῦτα ὁ μακαριώτατος πατριάρχης ἐκείνης τῆς διοικήσεως μεταξὺ αὐτῶν ἀκροάσθω, κἀκεῖνα ὁριζέτω, ἅ τινα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς κανόσι καὶ τοῖς νόμοις συνᾴδει, οὐδενὸς μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. id eſt, Si qui eiuſdem ſynodi religioſiſſimi Epiſcopi aliquam inter ſe controuerſiam habeant, ſiue de iure Eccleſiaſtico, ſiue de quibuſdam aliis rebus: prius Me-

« tropolitanus ipsorum cum aliis duobus de san
« cta synodo Episcopis rem diiudicato. Et nisi
« vtraque pars iudicatis acquiescat, sed appellã-
« dum putet, tunc beatissimus Patriarcha illius
« dioeceseos audientiam ipsis accommodato: &
« illa definito quæ Ecclesiasticis canonibus & le
« gibus concordant, neutra parte contra ipsius
« sententiã contradicere queunte. & multa passim in hanc sententiam. Ex quibus manifestò cõstat Patriarchas (vt diximus) in suis Patriarchiis ac Præfecturis summum ius habuisse, neque alterum altero superiorem fuisse: sed cùm summam singuli potestatem haberent, appellationum fines Patriarchiæ terminis circunscriptos ac cõclusos fuisse. Iam etsi infinitas propè regiones Pontifices R. sub imperium ditionémque suam subiũctas obtinerent, semper tamen aliquid moliti sunt, vt in alienam possessionem irruẽdi speciosam aliquam causam nãciscerentur. Nihil autem neque commodius, neque opportunius fore visum est, quã si quos Episcopos aliæ prouinciæ sacerdotio abdicarent, eos Episcopos ipsi in suam pristinam dignitatem restituere conarentur. Quod tum vel maximè opportunum esse visum est, cùm forte accidisset, vt Episcopus aliquis iniustè (vt fit) abdicatus esse videretur. id quod non multò post illud Calchedonẽse concilium, de quo suprà memorauimus, vsu venit. Cùm enim Athana

thanaſio cuidã & Paulino (quod refert Socrates hiſt. Eccleſ.II.) Aſianorum Epiſcoporum & ipſius Metropolitani ſententia ſacerdotium abiudicatum eſſet, Romam illi continuò profecti, facilè ab Epiſcopo R. literas ad illos impetrarunt, vt ſe in priſtinum honorem reſtituerent. Quod iſtius mandatum atque auctoritatem quo illi animo tulerint, perutile fuerit ex ipſius Socratis verbis intelligere. Sic enim & qualis Epiſcopi R. epiſtola, & qualem idem ab Aſianis reſpõſionẽ tulerit, cognoſcemus.

Γνωρίζουσι οὖν τῷ ἐπισκόπῳ ῥώμης ἰουλίῳ τὰ καθ' ἑαυ- “
τούς. ὁ δὲ ἅτε τὰ προνόμια τῆς ἐν ῥώμης ἐκκλησίας ἐχούσης παῤ- “
ῥησιαστικοῖς γράμμασιν ὠχύρωσαν αὐτοὺς, καὶ ἐπὶ τὴν ἀνατο- ”
λὴν ἐπιστέλλει τὸν οἰκεῖον ἑκάστῳ τόπον ἀποδιδοὺς καὶ καθα- “
πτόμενος τῶν προπετῶς καθελόντων αὐτούς. οἱ δὲ ἀναζεύ- ”
ξαντες ἐκ τῆς ῥώμης, καὶ τοῖς τύποις τοῦ ἐπισκόπου ἰουλίου ”
θαῤῥοῦντες τάς τε ἑαυτῶν ἐκκλησίας καταλαμβάνουσι, καὶ ”
τὰς ἐπιστολὰς πρὸς οὓς ἐγράφησαν διαπέμπονται. οἱ δὲ δε- “
ξάμενοι ὕβριν ἐποιοῦντο τὴν ἐπίπληξιν. καὶ σύνοδον ἐν τῇ ἀν- “
τιοχείᾳ κηρύξαντες συνελθόντες ἐν αὐτῇ, γνώμῃ κοινῇ σφο- “
δρότερον δι' ἐπιστολῆς ἀντεγκαλοῦσι τῷ ἰουλίῳ, δηλοῦντες “
μὴ δεῖν κανονίζεσθαι παρ' αὐτοῦ εἰ βούλοιντο ἐξελαύνειν τινὰς “
τῶν ἐκκλησιῶν. μηδὲ γὰρ αὐτοὺς ἀντειπεῖν ὅτε νουάτον τῆς ἐκ- “
κλησίας ῥώμης ἤλαυνεν. ταῦτα μὲν οἱ τῆς ἑώας ἐπίσκοποι, τῷ “
ἐπισκόπῳ ῥώμης ἰουλίῳ διεπέμποντο. id eſt, Exponũt “
Iulio Epiſcopo R. ſuum negotium. hic autem “
vt pote cum R. Eccleſia primatum honoris ha “
beret (*τὰ προνόμια* ſic interpretor, vt *τὰ πρεσβεῖα*) “

" quod si cui magis placet vsitatum Haloandri
" Priuilegia, non reluctabor) liberè & confiden-
" ter scriptis literis illos muniuit, & in Orien-
" tem remisit, suum cuique locum reddens, eós-
" que obiurgans, qui temerè illos deiecerant. Hi
" Roma reuersi, confisi literis Episcopi Iulii,
" suas Ecclesias occupant: & literas, quibus e-
" rant inscriptæ, miserunt. Alexandrini acce-
" pta ista contumelia, increpationem obiurga-
" gationémque composuerunt. & synodo Antio
" chiam indicta, cùm illò conuenissét, de omniũ
" sententia literis acerbioribus & vehementio-
" ribus Iulium accusant: docentes non æquum esse, sibi ab illo pręcepta tradi aut leges imponi, si vellent quosdã ex Ecclesiis expellere. Neque enim se tum illi contr adixisse, cùm ab Ecclesia R. Nouatũ expulisset. Atque hæc quidẽ Orientis Episcopi Iulio Romanæ vrbis Episcopo scripserunt. Hæc Socrates. Quorũ planè similia extant apud Cyprianũ, qui cc annis ab Ecclesiæ Christianæ initio, Chartaginẽsem Ecclesiã administrauit, in libro Epi.1, ad Cornelium R. Episcopum scribens, queritur de Felicissimo quodam pseudepiscopo, qui ab Africanis de sacerdotio deiectus, Romam con fugerat. Nauigare audent, inquit, & ad Petri cathedram, atque Ecclesiam principalem, vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & profanis literas ferre. & paulò pòst, Nam cùm

statutum

ſtatutum ſit omnibus nobis, & æquum ſit pariter ac iuſtũ, vt vniuſcuiuſque cauſa illic audiatur, vbi eſt crimẽ admiſſum: & ſingulis paſtoribus portio gregis ſit aſcripta, quã regat vnuſquiſque & gubernet, rationem ſui actus Domino redditurus: oportet vtique eos, quibus præſumus, non circuncurſare, nec Epiſcoporum concordiam cohærentem, ſua ſubdola & fallaci temeritate collidere, ſed agere illic cauſam ſuã, vbi & accuſatores habere, & teſtes ſui criminis poſſint. niſi paucis deſperatis & perditis minor videtur eſſe auctoritas Epiſcoporum in Africa conſtitutorum, qui iam de illis iudicauerunt. Hactenus Cyprianus. Nunc quæ poſt illam Oriẽtalium reſponſionem acciderint, videamus. Paucis pòſt menſibus, temporibus Eccleſiæ poſtulantibus, Sardicam, quod eſt oppidum Illyrici, concilium œcumenicum, id eſt vniuerſale indictum eſt. Eò cùm omnes vndique conueniſſent, orta eſt inter Orientales & Occidentales ſumma de iſtis ipſis iuriſdictionibus ac finibus controuerſia. quapropter ſe illi re infecta in ſuas ſedes receperunt. Reliqui Occidentales perpauci, rogante Oſio quodam, (quem Epiſtola Latino concilio præfixa delirum & impium ſenem appellat, & quòd Arianorum ſectam non improbaret, ex albo ac recenſione Hiſpanienſium Epiſcoporum inductũ eſſe teſtatur) ſic ſtatuerũt

" κεφάλ. β & ε. Siquis Epiſcoporum aliquo in nego
" tio condemnari videatur, & exiſtimet ſe non
" malam, ſed bonam cauſam habere, ſi vobis vi-
" detur, in charitate, Petri Apoſtoli memoriam
" honoremus. & ſcribatur ab illis iudicibus ad
" Iulium R. Epiſcopum, vt per vicinos prouin-
" ciis Epiſcopos, iudicium renouetur, & diſce-
" ptatores ipſe prębeat. Idem capite v, Vt ad ſe-
" dem R. appelletur, & de latere ſuo preſbyteros cognitores cōſtituat. Quę ſanè illi⁹ rogatio, vt verba ipſa teſtantur ius tum nouum atque inauditum inducebat. Si vobis, inquit, videtur, in charitate Petri Apoſtoli memoriā honoremus. perinde quaſi magnus honos inde Beati Petri memoriæ accedat. Sed vtcunque ſe res habeat, tamen eo concilio iſtud conſtitutū eſt. Quid eſt igitur, dicet nunc Rufus, quod amplius diſputemus? Fateor tum primùm id inſtitutum eſſe: fateor à ſene rogatum deliro & impio. Veruntamen inſtitutum eſt eo concilio, cuius rata eſt auctoritas. Vide nunc Rufe, quid huic ego tuæ obiectioni reſpondeam. Omitto enim quód concilium iſtud non fuit œcumenicum, id eſt vniuerſale: vt non tantum eius apud nos, quantum aliorum valere debeat auctoritas. Hoc dico, Si maxime concilium iſtud vniuerſale fuiſſet, tamen proximè inſequenti concilio, eóque vniuerſali iſtud totum de appellatione ad Romanum Epiſcopum, abrogatum

tum esse. Quod est istud concilium? Cartaginense: in quo ducenti decem & septem sancti Patres interfuerunt, vt titulus ostendit. in his Beatus Aurelius Augustinus, Hipponensis Episcopus. Hoc igitur dico, cùm Apiarius quidam, homo (vt concilium ipsum declarat in literis ad Episcopũ R. missis) nefarius & sceleribus omnibus coopertus, propter scelerum suorum monstra ac prodigia sacerdotio suo abdicatus, ad Episcopũ R. confugisset, & ab eo similes literas, quas Athanasius, impetrasset, deintegro condemnatum ab eodem concilio fuisse: & non vno, sed quatuor decretis, nimirum XXVIII, XCVIII, CXXIII, CXVI acerrimè interdictum ne quis deinceps trans mare appellaret: & qui hoc faxit, à communione Ecclesię & corporis Christi repelleretu. Parum fuit, vt dixi, vno aut altero capite id prohibere, sed quatuor integris capitibus id sancitum est. Quid amplius? Magnum profectò quiddam, & quod Episcopi R. causam funditus euertit. Ad hoc sacrosanctum concilium tres certi homines, Faustinus, Philippus, Asellus, ab Episcopo R. cum his mandatis missi sunt: vt ius à Nicęna synodo suę sedi tributum, nimirum vt ad eam vndique prouocaretur, conseruandum curaret. Daniel scriba iussus est de scripto mandatum istud recitare. Recitatũ est caput quintum integrum Sardicensis concilii, quòd Epi-

ſcopus R.in ſuo mãdato frauduléter, impiè ac malitioſè pro Nicęna ſynodo ſuppoſuerat. Omnes qui tum aderant Epiſcopi & Archiepiſcopi negare id ſe vnquam in ſynodo Nicæna comperiſſe. Recitatur exẽplar Nicænę ſynodi, quod tum erat in manibus. nullum de appellatione verbũ. Decretũ fit, vt certi homines Conſtãtinopolim, Alexandriã, Romã denique mitterentur, qui alia exemplaria Nicænæ ſynodi aſportarẽt: ſed maximè Conſtantinopolim, vbi au&oritas ipſa, id eſt ἀρχέτυπος Nicęni concilii aſſeruabatur. Anno vertẽte allata ſunt. recitata. nulla de iſto Epiſcopi R. priuilegio ac præcipuo iure ſuſpicio. Scribitur epiſtola de communi Patrum ſententia Romano Epiſcopo, nuſquam illud in Nicæna ſynodo repertum: imò ex contrario illo ipſo cõcilio decretũ, vt ipſe ſuis ſe finibus, item vt alii Papæ & Metropolitani, contineret. quare ſi ſaperet deinceps ſua diœceſi ac prępe&ura cõtentus eſſet: neque in alienam poſſeſſionem inuaderet. Huic ſententię ſubſcripſerũt ducenti & triginta Patres, in his Fauſtinu, Epiſcopus Potentinæ Eccleſiæ, Legatus Epiſcopi R. Philippus preſbyter Legatus Epiſcopi R. Aſellus preſbyter eiuſdẽ Eccleſię Legatus. Eius autem Nicęnorũ Patrũ decreti concilium hoc quatuor cauſas adſcribit, quas non inutile fuerit cognoſcere. Prudẽtiſſimè, inquiunt, iuſtiſſiméque Nicęni Patres

proui

prouiderunt, quæcunque negotia in suis locis "
vbi orta essent finienda: nec vnicuique prouin "
ciæ gratiam Spiritus sancti defuturam, qua æ- "
quitas à Christi sacerdotibus & prudenter vi- "
deatur, & cõstantissimè teneatur. maximè quia "
vnicuique cõcessum est, si iudicio offensus fue- "
rit cognitorũ, ad concilia suæ prouinciæ, vel e- "
tiam vniuersale prouocare. nisi fortè quisquã "
est, qui credat vnicuilibet posse Deũ cognitio- "
nis & examinis inspirare iustitiã: innumerabi- "
libus autem in synodo congregatis sacerdoti- "
bus denegare. aut quomodo ipsum transmari- "
num iudicium ratum erit, ad quod testium "
necessariæ personæ vel propter sexus, vel "
propter senectutis infirmitatem, vel multis a- "
liis interuenientibus impedimentis adduci "
non poterunt? De Legatis autem illis tribus, Faustino præsertim, graues querimoniæ in iisdem literis perscriptæ sunt, quòd Senatui magnas molestias exhibuisset, quũ simularet se Ecclesiæ Romanæ priuilegia defendere. Vi demus igitur, Rufe, nunc clientis tui improbitatem, perfidiam, impudentiam, apertè ab œcumenico concilio ducentorum triginta Patrum (in queis etiam Beatus Augustinus interfuit) patefactam, conuictã & condẽnatam. Videmus hoc ipso concilio abrogatã senis deliri rogationem in Sardicensi concilio perscriptam. Videmus cuiusque Metropolitani & Primatis iurisdicti onem prouinciæ suæ fini-

bus quasi cancellis circunscriptam ac terminatam. Si quantum apud homines, in quibus aliquid est reliqui pudoris ac verecũdiæ satis esset, dicendum fuit, abundè causa dicta est. Sed quia negotiũ nobis est cum homine, quẽ satis constat ad hanc defendendam causam non ipsius bonitate, sed sacerdotii alicuius spe adductum, descendisse: non committemus, vt suas à nobis argutias & frigidas ieiunásque captiones non certis exquisitísque rationibus conuictas esse conqueratur.

Hactenus ea breuiter explicauimus, quæ ad causam nostram confirmandam satis apud homines non planè impudentes fore arbitramur. Si nostra sponte ad defendendam Christi monarchiam, ac proinde ad oppugnandam Pontificis Romani tyrannidẽ descendissemus, possemus multò copiosius & plenius volumẽ, quàm illud Rufi, conficere. Nam etsi non confidimus ingenio nostro, quod fatemur esse perexiguum: tamen ipsius causæ bonitas, argumentorum satis magnam copiam non penitus indocto homini suppeditaret. Verùm hæc causa ita à multis & eruditis Theologis accuratè & copiosè tractata est, vt nihil opus sit hunc laborem suscipere. Reliquum est igitur vt Rufi calumnias & sophisticem ita patefaciamus, vt de Episcopi R. tyrãnide nemo posthac dubitare possit. In quo eundem ipsum ordinẽ, quem

ipse nobis proposuit insequemur. Hinc autem exorsus est pag.16. Primum dici aliquem aut « tempore, aut reuerentia, aut potestate. Roma- « num Pontificem omnibus illis rebus omnium « Pontificum primũ esse. Quare iure illi prima- « tum deferri. Hoc loco Rufus non incautè ne- « que incallidè (vt videtur) à genere locutionis Ciceronianæ paulisper deflexit. Intelligebat e- nim si Primas dicere voluisset, se bis in limine (vt aiunt) turpiter offensurum. Cùm enim Pri mę deferri dicũtur histrionibus aut Comœdis neque tẽporis, opinor, neque reuerẽtię, neque potestatis ratio ducitur. sed quod (vt Donat' ait) maximas partes agant: aut (vt scribit Asco- nius) sępius in actu regrediantur. Deinde si pri mas Pontifici R. deferẽdas dixisset, qui sibi eas sumpsit partes, quas Gręci κωφὸν πρόσωπον, La- tini mutã personam appellant, videbat se, eam quam obductam exoptat, cicatricem refricatu rum. Hoc tamen nos, ne ille tam repente præ- uaricari velle videatur, tantisper dissimule- mus. In ipso quidem syllogismo tacere vitium manifestum non possumus. Cùm enim ex enu- meratione partium ducta hæc sit argumẽtatio, vtrunque in ea peccatũ, quod Dialectici repre hendunt, inesse dicimus. partem enim & deesse & superare affirmamus· nisi fortè nobis, Rufe, prima quoque esse ordine nõnulla negandum putes: quæ tamẽ neque tẽpore, neque dignita-

te,neque poteſtate cæteris antecellãt.cuius rẽi ſi exemplũ exquiris, ea omnia quę in numerum vel locum cadũt,ſumas licebit. Poteſtate autẽ primũ appellari aliquem, quibus tandem teſtibus cõprobabis? Poteſtas,inquit Paulus, propriè dicitur in magiſtratu,aut parẽte,aut domino,l.poteſtatis,De verb. ſignif. Atqui neq; magiſtratus priuato, neque parens filio,neque dominus ſeruo prior ea ſignificatione dicitur. Cùm enim Reges vel principes primos appellamus,dignitatem in illis atque amplitudinem, ordinem denique intelligi volumus. ex quo etiam Superiores propriè appellãtur. Cicero ſe multis locis Prætorem primum, AEdilẽ priorem, Quęſtorem primum fuiſſe gloriatur.idcirco cóne ſuos collegas,poteſtate,amplitudine,maieſtate antecelluit? At nactus eſt ſortem Peculatus:quam Vrbana Prouincia multis partibus inferiorem eſſe,teſtis eſt pro Muręna oratio. Quæſturam Lilybæi exercuit. An Syracuſano Quæſtore aut dignitate aut poteſtate ſuperior? Sed tempus eſt ad diſputationem ipſam accedere. Fuit quidem inquis, (pa.18.) Orientis & Græca Eccleſia prior Romana, id eſt prius in Oriente Chriſtus notus, quàm Romæ.ſed omnium Apoſtolorum primus Petrus delectus fuit à Chriſto. Petrus autem Romanus Epiſcopus. quocirca Epiſcopus R. primi Apoſtoli ſucceſſor: & propterea omniũ Epiſcoporum primus,tempore ſcilicet. Dixi iam

Rufe,aliquoties, mihi in animo esse simpliciter tecum & apertè disputare. quare melius erit tuam argumentationem planius explicare.
Petrus tempore fuit primus Apostolorum.
Petrus Romæ fuit Episcopus.
Ergo eius successor primus tempore omnium Episcoporum. Hæc est tuà, Rufe, argumentatio.negare omnino,quanuis multa manifesta neges,tamẽ non potes. Quòd si neges, non eo tamẽ minus erit veritas eruditis omnibus perspicua.nam quanuis non addas Primus tempore, vt homonymiam tollas, & Primum in conclusione de potestate vis intelligi: de tempore tamen institutam in argumento disputationem maior propositio declarat. Hoc igitur sophisticum argumentum sic refellamus.
In Oriente & Gręcia prius fuit Ecclesia,quàm Romę.Ibi enim fateris notũ, & prædicatũ pri⁹ fuisse Christũ,quàm Romę.Ecclesia autẽ nulla sine Episcopo: id est Ecclesiaste & concionatore.Ergo prius in Oriente & Græcia Episcopus, quàm Romæ.ob eámque causam Orientis Episcopus (veluti Antiochiæ) primus est omnium Episcoporum. Assumptio probatur ex relatis: quia nomen Ecclesiæ ex eorum numero est, quæ cum aliquo conferuntur.Ecclesia autem & Ecclesiastes, vt concio & concionator,inter se cõferuntur. Neque verò in eius verbi explicatione longior ero: in qua cer-

tè pag.165. te tam pueriliter versatū esse vehementer miror. Esto, Romæ fuerit primus Episcopus. fuerit etiam omnium aliorum maximus & præstantissimus. valeat, inquam, tua captio in verbo Primus: & in conclusione Potestatem, in maiore Tempus intelligamus. eóne successores ipsius omnes ad longissimas vsque ętates omnibꝰ aliis Episcopis anteponēdi sunt? Exemplo res erit illustrior. Sicilia prima fuit populi R. prouincia. in ea Prętor primus (sic enim antiqui loquebantur) Appius Claudius Cos. pacata quidem & debellata, M. Valerius. Vicerint isti, & continētia, & vigilantia omnes non modò temporis illius, verùm etiam posteriorum omnium ætatum Prętores. Eóne Verres qui amplius centum post interiectis annis illos secutus est, Prætorum omnium ætatis suæ aut primus, aut maximus, aut supremus iudicabitur? Si locum spectemus, omnium, inquit Cicero, nationum exterarum princeps Sicilia se ad amicitiam, fidémque populi R. applicuit. prima omnium, id quod ornamentum imperii est, prouincia est appellata. Si Præturam, prima fuit Prouincialis Sicula. Hoc loco te, Rufe, teneri fatearis necesse est. Vt enim Verres, quamuis reuera primi & in prima prouincia Prætoris successor fuerit, nequaquam tamen primus omnium Prætorum vel Asiæ, vel Macedonię, vel Gallię, dici potest: similiter Iulius III

ſi maximè primi & in prima Eccleſia Epiſcopi ſucceſſor ſit, non tamen primus omnium Epiſcoporum appellari poterit, neque tempore, neque poteſtate, neque dignitate, neque alio vllo præſtantiæ genere. Quanquam quid eſt, cur tempore Romanam Eccleſiam cæteris anteponas? Chryſoſtomus enim Antiochenæ ſuę hunc primatum vindicat. Homilia III ad populum Antiochenũ ſic ſcribit. Ciuitatum omniũ „ Antiochena noſtra Chriſto eſt optatiſſima. Et „ ſicut Petrus inter Apoſtolos primus Chriſtum „ prædicauit: ſic inter ciuitates (ſicut iam prædi- „ xi) hęc prima, tanquam coronam quandam ad- „ mirabilem, Chriſtianorum tulit appellationẽ. „ & Homilia XVII, Quæ verò eſt ciuitatis noſtrę „ dignitas? Contigit primùm Antiochiæ diſcipu „ los appellari Chriſtianos. Hoc autem ciuita „ tum quæ ſunt in mundo, ciuitas habet nulla, „ neque ipſa Romuli ciuitas. Propterea contra „ omnem terrarum orbem Antiochia oculos eri „ gere poteſt. Hæc Chryſoſtomus.

Sequitur altera diſputatio. Molinæus probat ex epiſtola Pelagii 99. diſt. c. nullus: vniuerſalis nomen improbatum eſſe, & interdictum, ne quis Eccleſiaſticam dignitatem ſuſtinens eo vtatur. Nullus Patriarcharum, inquit Pela- „ gius, vniuerſitatis vocabulo vnquam vtatur, „ quia ſi vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Pa- „ triarcharum nomẽ cæteris derogatur. ſed abſit „

„ hoc à fidelibus, &c. Videamus Rufi respõsio-
„ nem, Hæc verba, inquit Rufus, ad Patriarchas
„ tantùm pertinent: non verò ad Romanos Pon
„ tifices. Sunt enim quatuor Patriarchæ, Con-
„ stantinopolitanus, Antiochenus, Alexandri-
„ nus, Hierosolymitanus, pari dignitate & potē-
state. Deus malè perdat istam sophisticē. Gra-
tianus vnico interiecto versu scripserat hoc
« modo: Primæ sedis Episcopus non appelletur
« princeps sacerdotum, vel summus sacerdos,
« aut aliquid eiusmodi. Vniuersalis autē nec e-
« tiam Romanus Pontifex appelletur. Hoc, in-
„ quã, modo Gratianus scripserat. Si tibi cũ ho-
mine stomachoso res esset, Rufe, & te nunc ne
bulonem perditum, impudētem, perfrictę fron
tis appellaret, quid lacessitus responderes? at
quis erit tam leni animo, cui tanta impudentia
stomachum non moueat? sed non faciam vt na-
turam meam obliuiscar. Vt igitur nomén Epi-
scopi R. nõ esset disertè appellatum, & lingua
(vt aiunt) nuncupatum, tamen Patriarcharum
nomine satis intelligebatur. Falsum est enim
quod Rufus ait, Romanum Episcopum non es
se Patriarcham. non tam quòd (vt antea dice-
bamus) Patriarchæ omnes, qui Archiepiscopi,
siue Metropolitani erãt, dicebãtur: quàm quia
in Constantinopolitano concilio II, capite
XXXVI, vnde isti suos Patriarchas, quasi de cælo
delapsos putãt, quatuor isti dignissimi & qua-

ſi primarii numerantur, Romanus, Conſtantinopolitanus, Alexādrinus, Hieroſolymitanus. Nam quod (pagina 75) iſtos ſolos quatuor Patriarchas, Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Anti ochenū, Hieroſolymitanum, dicis à Gratiano obſeruatos eſſe ex ſexta ſynodo diſtinct. xxvii, c. Renouantes: hoc totum falſum, fictum, & commentitiū eſſe nullo negotio probabimus. Atque vt iſtud intelligi planiꝰ poſſit, vtraque illa capita & ipſius concilii ſcilicet, & Gratiani huc tranſcribemus. ita enim & Gratiani pudorem, & ſimul vnde iſtam ingenuitatē Rufus didicerit, cognoſcemus. Nos enim Gratianū apud omnes bonos & cordatos viros falſi reū facimus: quòd ſacroſancti œcumenici concilii decretū, impudenter, malitioſè, fallaciter, & impiè corruperit. Verba cōſilii hęc ſunt.

Ἀνανεούμενοι τὰ παρὰ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέ- «
ρων τῶν ἐν τῇ θεοφυλάκτῳ ταύτῃ καὶ βασιλίδι πόλει συνελ- «
θόντων, καὶ τῶν ἑξακοσίων τριάκοντα τῶν ἐν χαλχηδόνι συνα- «
θροισθέντων νομοθετηθέντα, ὁρίζομεν ὥστε τὸν κωνσταντινου- «
πόλεως θρόνον τῶν ἴσων ἀπολαβεῖν πρεσβείων τοῦ τῆς πρε- «
σβυτέρας ῥώμης θρόνου, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκεῖ- «
νον μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δεύτερον μετ' ἐκεῖνον ὑπάρ- «
χοντα, μεθ' ὃν ὁ τῆς ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, καὶ μετὰ τοῦ- «
τον ὁ τῆς ἱεροσολυμιτῶν πόλεως. id eſt, Renouātes quę «
à CL ſanctis Patribus, qui in hac à Deo ſeruata «
& regia vrbe conuenerunt, & DCXXX qui Cal- «
chedone congregati fuere, ſancita ſunt, defi- «

" nimus, vt Constantinopolis sedes pari fruatur " honoris primatu, atque sedes antiquioris Ro" mę: & in Ecclesiasticis negotiis æquè atque illa " magnificetur: cùm sit post illam secunda, post " quam Alexādrinorū megalopolis, & post hanc " Hierosolymarum vrbis. Hæc illi. Significant autem Constant. I, cap. III, Calchedonensis XXVIII. Hoc caput quanta cum fide & religione Gratianus distinctione XXII, can. Reno" uantes, descripserit, videamus. Renouātes, in" quit, sancti Constantinopolitani decreta con" cilii, petimus, vt Constantinopolitana sedes, si" milia priuilegia quę inferior Roma habet, acci" piat, non tamen in Ecclesiasticis rebus magni" ficetur vt illa, sed hæc secunda post illam exi" stens, prius quàm Alexandrina sedes numere" tur, deinde Antiochena, & post eam Hieroso" lymitana. In priuatis rebus siquis testamenti tabulas corrupisse arguatur: antiquissima lege de saxo deiici iubetur. Lege Cornelia omnibus publicatis eius fortunis deportatur. In tabulis Ecclesiæ publicis, in monimentis nostris sanctissimis, quę isti æquè ac sacras literas venerari se & colere profitentur, Gratianus qui tā apertam ac manifestam falsitatē induxit, quos cruciatus cōmeritus est? Nos totū illud tam ingēs volumē Gratiani, quod Decretū appellatur, simillimis falsitatibus atque corruptionibus refertum esse testamur, & si quando otium sup-

pedita

peditabit, nos planũ facturos profitemur. Sed ad institutum reuertamur. Ex ipsius concilii verbis intelleximus falsum esse quod & Gratianus & Isidorus & omnes omnino Canonistæ nobis tradunt: quatuor Patriarchas eo cõcilii capite constitutos esse. non enim qui Patriarchæ, sed qui primarii & dignissimi omniũ sint, dũtaxat exponit. præterea falsum quoque & cõmẽtitium esse videmus, quod Rufus ex magistri sui schola nobis protulerat, Romanum Episcopum inter Patriarchas non numerari, sed in eius locum, Antiochenum. Et meminerit nos de veteri illo concilio disputare, non de suis Decretalibus. Quod ex Pelagio postea de iure pallii protulit, contra omnes omnium conciliorum leges ab ipso Pelagio R. Episcopo, vt potentiæ suæ seruiret, vsurpatum esse, facilè ex his quæ antea dicebamus, licet intelligi. In Nicæna synodo κεφ.γ, & Laodicensi, κεφ.ιϛ. constitutum est, vt Episcopi à suæ prouinciæ concilio creentur: Τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων, δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ. id est, Auctoritas verò & confirmatio eorum quę facta erunt, sit penes cuiusque prouinciæ Metropolitanum. In Calchedonẽsi κεφ.κη, vt Constantinopolitanus Episcopus creet totius Ponticæ, Asiaticæ & Thraciæ Metropolitas. κι, & ιζ, vt omnes Episcopi quibuscũ aduersus Metropolitam suum controuersia est, ad regię vr-

bis Constantinopolis Episcopum confugiant. de Romano Episcopo verbum nullum. de pallio ab Episcopo R. impetrando nulla suspicio. Quare & quę nunc Rufus ex Pelagio, & quæ pòst ex Anacleti nomine falsò inscripta epistola proferet, iam nunc duabus hisce rationibus cōfutata esse volumus. primùm quia nemo in re sua ius aut testimoniū dicit. Africanus, inquit Cicero, qui suo cognomine declarat tertiam partem orbis terrarum se subegisse, tamen si sua res ageretur, testimonium non diceret. Deinde, quia potentiam istam legibus omniū conciliorū vetitā esse ostēdimus. Quapropter aut concilia Ecclesiæ omnia isti funditus exurant ac deleant, aut contra illorum leges ac sanctiones se istam sibi potentiā parasse fateātur.

Sequitur tertia disputatio. Quia Rufus videbat, vniuersalis nomen tam multis tum Pelagii tum Gregorii manifestissimis iudiciis damnari: confugit ad nominis interpretationem, quod ambiguum & anceps esse cōtendit: quę vsitatissima est latebra omniū sophistarū.
„ Vniuersale, inquit Rufus, aut illud est quod
„ cōplexu suo partes & inferiora quædā habere
„ intelligitur: aut pro singulari, vno, & solo acci-
„ pitur. Hac significatione vetitum est, ne quis
„ dicatur Vniuersalis: illa verò permissum. Nos
„ istam sophisticē in hac ipsa nominis interpre-

tatione

tatione, quaſi beluam in cubili ſuo deprehenſam, mactemus. Qua lingua Conſtantinopolitanus Epiſcopus vtebatur, Rufe? Græca non negas. οἰκουμενικὸν enim ſe (vt tute ais) nominabat. cui verbo quæ ſubſit ſententia, nemo ignorat. Significat enim πάσης τῆς οἰκουμένης, id eſt totius terrę habitabilis Epiſcopũ: quaſi diceret Epiſcopum omniũ totius terrę Epiſcoporum. Teneamus igitur hanc de nomine diſputationem, & Cypriani ſanctiſſimi viri & antiquiſſimi Martyris teſtimonium de hac appellatione audiamus. In oratione quam habuit in concilio Carthaginẽſi, quod in ipſius volumen relatum eſt, ſic inquit. Supereſt, vt de hac ipſa re « quid ſinguli ſentiamus proferamus. Neque e- « nim quiſquam noſtrûm Epiſcopum ſe eſſe E- « piſcoporum conſtituit, aut tyrannico terrore « ad obſequendi neceſſitatem collegas ſuos ade- « git: quando habeat omnis Epiſcopus pro li- « centia libertatis & poteſtatis ſuæ arbitrium « proprium, tanquam iudicari ab alio non poſ- « ſit, quum nec ipſe poſsit alterum iudicare. ſed « expectemus vniuerſi iudicium Domini noſtri « Ieſu Chriſti, qui vnus & ſolus habet poteſta- « tem & præponendi nos in Eccleſiæ ſuæ guber- « nationem, & de actu noſtro iudicandi. Hæc Cy „ prianus. Sed ad Vniuerſalis tamen interpretationem accedamus. Vbi tandiu magiſter iſte atque auctor Latinæ linguæ delituit?

qui nos doceret vniuersalis nomine intelligi e-
« tiam singularem. Ecclesia, inquit, dicitur vni-
« uersalis, id est singularis: est enim vnica tantùm
« Ecclesia, quæ etiam catholica, id est vniuersa-
« lis nominatur. Quid hoc homine miserius? vt Episcopi R. à quo sacerdotiolum mercedis expectat, causam tueatur, facilè patitur se nõ modò calumniatorem, sed etiam indoctum haberi. An cùm dicimus Vniuersꝰ orbis terrarum, idẽ significamꝰ quòd singularis? Singularẽ quidẽ esse atque vnicum inter nos constat. nam etsi sophistam te haberi pateris, non tamẽ, opinor, etiam Gymnosophista existimari vis: quum satis iam tibi, vt audio, à procuratorum Parisiensium gratia & causis forensibus frigeat. Quid ergo est? id pueri in ludo ex præceptis dialecticis cognoscunt. Cùm Vniuersum dicimus, quia partium cum toto comparationem significamus, veluti si quis dicat Vniuersus orbis in tres partes diuiditur: ad categoriam, quã πρός τι appellant, cogitatio refertur, id est ad relationem. Cùm dicimus eundem esse singularem, ad Quantitatẽ. Quare cùm vniuersalem Ecclesiam siue καθολικὴν nominamus, ad partes, id est singulas eius prouincias, diœceses, præfecturas respicimus. Quum singularem, vnam, simplicem, solitariã, tum ad quæstionẽ Quot sunt Ecclesiæ, mentem animúmque referimus. Mihi sanè permolestum accidit, in istis puerili-

bus

bus disputatiunculis versari:sed me istius importuna calumnia id facere coegit. Tametsi res vno verbo sic expediri poterat. dubitatum non fuisse, an vnus duntaxat esset Episcopus in toto orbe terrarum. neque enim quisquam negabat alios esse Episcopos: sed an ille esset totius terrarũ orbis Episcopus, &(vt Cyprianus ait) Episcoporum Episcopus, quem Gręci œcumenicum, Latini vniuersalem nominarunt. Quare frigidam & ieiunam esse Rufi calumniam, qui nomen vniuersalis pro singularis positum affirmabat, facilè cuiuis est perspicuum.

Ad extremum in istum sese angulum retrudit. Non sunt, inquit, existimandi non esse " qui dici nolunt. Cuius rei exempla nobis vndi " que conquisiuit. Profert Pompeiũ, Cæsarem," Antoninum, & alios innumerabiles, qui Magni, Domini, Optimi cognòmen, quod eis tamen reuera conueniebat, repudiarũt. Ita disputat Gregorium vniuersalem quidem Episcopum fuisse: sed dici tamen noluisse. postea dum Pauli & Christianorum hominum modestiam, lenitatem, humilitatem dilaudat, quatuor aut quinque paginas vanissima & inanissima loquacitate contaminat. Si concedamus Rufo, non de re, sed de nomine tãtùm disputare Gregorium: & eum vniuersalem esse, cui tamen nomen non tribuitur: hoc tamen Episcopi R. cau

ſam grauiter lædit. Licebit enim hoc modo concludere: Conſtãtinopolitanum Epiſcopum eſſe vniuerſalem, tametſi Gregorius ei nomén illud conuenire neget: aut certè non propterea non eſſe, quia nomen illi denegatur?
" Noua, inquit, ſuperbia idem frater meus vni-
" uerſalem ſe Epiſcopum appellat. Sed ipſius de
" ſe Gregorii verba cognoſcamus ex canone
" Ecce, diſtinct. 99. Si vniuerſalẽ, inquit, me Pa-
" pam veſtra ſanctitas dicit, negat ſe hoc eſſe, quod me fatetur vniuerſum. Quid magis potuit perpicuè dicere? Si vniuerſa Sicilia eſt populi R. nihil eius eſt Carthaginenſium. eodem modo ſi vniuerſalis, inquit, Papatus, ſiue Epiſcopatus meus eſt, nullus eſt extra me nec Papa nec Epiſcopus. quo in loco Gregorius etiã confirmat quod ſuprà dicebamus: Papæ nomẽ aliis quoque Archiepiſcopis omnibus commune tum fuiſſe. Sed in hac longa recenſione eorum quos Rufus enumerat, qui id quod erant, dici tamen recuſarunt: cogimur in homine doctiſſimo eruditionem deſiderare. Pompeius, inquit, etſi Imperator erat victo Domitio, vt Plutarchus refert: ſe tamen in literis Imperatorem non inſcribebat. Plutarchus de nomine Imperatoris verbum nullum facit: ſed de Magni vocabulo duntaxat. Inter Magni autem & Imperatoris nomen, multum intereſt. & Magni appellationem Appianus, Liuius, & alii

alii in multo posteriorem ætatem reiecerunt. Sed fortasse memoria lapsus, Plutarchum pro Cæsare nominauit. nam Cæsar commẽtario de bello ciuilii III, prælio in Achaia ad Dyrrachium cõmisso, scribit Pompeium Imperatorem esse appellatum: eúmque hoc nomen obtinuisse, atque ita postea se appellari passum esse. sed neq; in literis, quas scribere solebat, neque in fascibus insignia Laureæ prætulisse. At Cæsar indignitatis conscientia eum honorem recusasse Pompeium intelligi voluit. nam eo honore decorabantur duces parta victoria, vt aut conclamatione militum, aut Senatus decreto imperatores appellarentur: & in fascibus ac literis Lauream, eius victoriæ insigne, præferrent. Cæsar autem non victoriam illam, sed casum fuisse narrat. cuius rei conscium Pompeium, ab honore illo non modestia, sed conscientia indignitatis abstinuisse. vt si Pontificis R. recusationem cum illa Pompeii Rufus conferre voluerit, non magnoperè luctemur. tametsi instituta Rufi disputatio, non eius qui se non appellaret, sed qui ab aliis dici nollet, exemplũ postulabat. Liuius Drusus, inquit, Quæstor in prouincia lictore vti noluit. Hoc quam magnũ est? Procuratio minima, quę neque sellam habebat curulẽ, neque ius imaginis neque agendi cum populo potestatem, neque auspicia, denique quæ vix magistratus erat

digna nomine, fasces non habuit. Si de fascibus dicendum erat, non tibi potius, Rufe, Publicolæ Consulis, quàm istius tenuissimæ potestatis in mentem veniebat? Reliqua sunt eius modi. Vitellius Cæsaris nomen, Cæsar Regis, Augustus Domini recusauit. quid tum? at erāt hoc ipsum quod dici recusabāt. Doceas igitur oportet, Gregorium vniuersalem Episcopum fuisse, priusquàm illius cum istorum, recusationem compares. At Gregorius non tam nomen cuiquam conuenire, quàm rem ac veritatem negat. In epistola LXXVI, lib. VI, Corruit, inquit, vniuersa Ecclesia à statu suo, si is qui vniuersalis dicitur cadit. Item epistola. LXXX, Nullus vnquam decessorum meorum hoc profano vocabulo vti voluit. quia si vnus Patriarcha vniuersalis dicitur, Patriarcharum nomen cęteris derogatur. In isto scelesto vocabulo cōsentire, nihil aliud est, quàm fidem prodere. & lib. VII, epistola CXCVI, Ego autem fidenter dico, quòd quisquis se vniuersalem sacerdotē vocat, vel vocari desiderat, in elatione sua Antichristum præcurrit: quia superbiendo se cæteris prępotnit. Quòd si tam longè repetitis exemplis docendum Rufo videbatur, ab iis remota vocabula, in quibus tamen res ac veritas inesset, nunquam ne homini erudito in mentē Regis nomen apud populum R. veniebat? an non facilius fuisset, istam totam disputationem vno verbo

verbo conficere, quum omnia iura, potestatem, insignia, quę Regum fuissent, tradita Consulibus dixisset, Regum tamen eis denegatam appellationem?

9. Molinęus damnarat Episcopum Rauennatem, & eum Antichristi præcursorem appellarat, quòd primatū occupare conaretur. Rufus Rauennatem hæreticum inclamat, & ab Ecclesiæ Romanæ societate non desciuisse, vt Molinæus dixerat, sed decidisse. in hoc enim verbo miras nobis lites commouit. Et dum illud probat, amplius septem integras paginas, suo more, aut morbo potius, verbis inanibus infarcit. quod ego sanè quorsum ille, aut quem ad finem faciat, non dispicio. Vtrū grauius est est Rauennatem Episcopum Antichristi præcursorem, eįque viam munientem, an hæreticum appellare? Quacunque de causa Rauēnas sibi in omnes Ecclesias primatum arrogarat, id ille contra omnes omnium conciliorum leges atque sanctiones fecerat. eodem modo quacunque de causa quiuis alius istud audebit, in eandem legum offensionem incurret, & Antichristi præcursor, aut verius Antichristus appellari poterit.

12. 13 Hoc loco de Phocę iudicio instituta disputatio est. quare Pauli Diaconi, qui fuit ęqualis tēporū illorum, & quem Rufus solum, reiecto Platina, audiēdum putat, proferamus.

E.

« Phocas, inquit, extincto Mauritio eiúsque filio, Romanorũ regnũ inuadens per octo annorum curricula principatum tenuit. Hic rogāte Papa Bonifacio, statuit sedē Romanę & Apostolicæ Ecclesiæ primam esse : cùm prius Constantipolitana se primam omnium Ecclesiarum scriberet. hæc ille. Rufus ex his Diaconi verbis, primatum episcopo R. quæsitum affirmat : tum quòd ius facit sententia l. 3, De lib. agnos. l. 8, De inoff. test. tum quòd continuata ex eo tempore eius iuris possessio, præscriptionem induxit. simúlque tum ex ciuili, tum ex Canonistarum iure quātum ad iustam præscriptionem temporis requiratur, copiosè exponit. in quo ita se diligit, ac magnificè circunspicit, quasi nouum aliquem & adhuc inauditum legis alicuius damnatæ (vt nostri loquuntur) sensum nobis de superiore loco interpretaretur. & reuera narrare nobis illum, quæ ipsi noua essent, verisimile est: cùm in reb⁹ tā tritis & peruulgatis, quasi nouus aliquis hospes esse videatur. veluti cùm quodā loco narrat omne ius, aut ad personas, aut ad res, aut ad actiones pertinere. Sed ad rem accedamus. Valeat ista Phocæ sententia. quid tum? Phocas statuit vt Ecclesia R. sit prima. vtrum tempore, an honore, an potestate? hāc enim nobis partiũ enumerationē paulò antè tradidisti. Si tēpore, stultè. Præterita enim mutare quî potest? Antiochia, inquit Chysost. prima nomen Chri

ſtianorum tulit. propterea contra omnẽ terrarum orbem oculos erigere poteſt. Si honore, nihil hic iudex noui ſtatuit. nam, vt ſæpe antea demonſtrauimus, omnibus antiquis cõciliis τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, id eſt primatus honoris Eccleſiæ Romanæ delatus eſt: ita tamen vt Conſtantinopolitana, quæ alterum ab illa locum obtinebat, τὰ ἴσα πρεσβεῖα, id eſt eundem primatum haberet. Iuſtinianus in l. inter claras, C. de ſumma Trinitate, ſcribit ſe vniuerſas
Orientis Eccleſias Romanæ ſedi ad fidei & re- "
ligionis vnitatem ſubiungere. Nam de reli- "
gione tantùm loquitur, quam iubet omnes "
Eccleſias habere ſimilem Romanæ Eccleſiæ. quod idẽ Gratianus, Valentinianus & Theodoſius antè amplius centum annis conſtituerant, l. I, eiuſdem tit. vbi etiam Alexandrina Eccleſia Romanæ coniungitur: neque alium principatum Romanæ Eccleſiæ tribuunt, niſi quòd Trinitatis fidem fortiter & conſtanter tenuerit: quæ diſputatio Orientis Eccleſias mirandum in modum perturbauit. Si poteſtate, impiè, & contra omnes conciliorum Eccleſiæ antiquiſſimas conſtitutiones. An potuit Phocas, mitto dicere, perfidus, proditor, interfector domini & Imperatoris ſui Mauritii: ſed an potuit Phocas, ſi maximè Imperator ſapientiſſimus & inuictiſſimus fuiſſet, tot ac tanta Eccleſiæ decreta, vnius ambitio-

ſi Epiſcopi gratia conuellere ac commutare? Nã quid rationis habuerit non percontor. Rogatu, inquit Paulus, & precibus Bonifacii Romani Epiſcopi, ſtatuit vt Romana ſedes prima haberetur. In canonibus, qui dicuntur Apoſtolorum, ſancitum eſt, vt ſingulę prouinciæ ſuos habeant Primos, ſiue Primates atque Antiſtites: & vt Epiſcopi ipſius prouĩcię nihil grauius agant ſine ipſius ſententia. Hoc innumeris poſtea conciliis ac decretis confirmatum & conſtitutum eſt. Si ſingulæ prouinciæ ſuum habẽt τὸν πρῶτον, id eſt Primum, ſiue Primatẽ, quid aliud Bonifacius ille à Phoca tanta contentione deprecatus eſt, dum primatũ ſolus petebat, niſi vt Primates in ſingulis prouinciis tollerẽtur? nam etiã antea Primus erat in ſua prouincia: vt alii item in ſuis gentibus ac prouinciis: vt ipſe Conſtantinopolitanus multis in regiobus. qui ſi primatum ſibi in omnes prouincias vindicarat (vt Paulus Diaconus ſignificat) leges Eccleſiæ violarat, & tyrannidem occuparat eam, quam poſtea Romani Pontifices ſibi arte & induſtria ſua quæſiuerunt. Quòd ſi præſcriptionem nobis atque vſum multarum ætatum Rufus obiicit, proferat ſimul titulum nobis. iuſtum aliquem oportet: & hoc amplius, bonã R. Pontificis fidem oſtendat. Alioqui meminerit legis, Aduerſus furem æterna auctoritas eſto. Furem autem fuiſſe Bonifacium, vel ex hoc intelligi

intelligi poteſt, quòd rem à non domino mala fide acceperit. neque enim Imperatorũ hanc in vniuerſam Eccleſiam poteſtatem non eſſe, aut conciliorum omnium leges ab illo nebulone cõuelli non poſſe, ignorabat. Quid? cùm Iuſtinianus ſtatuebat vt omnes Orientis Eccleſiæ, fidei ac religioni Romanæ ſedis ſubiicerentur, pro ſuóne iure id ſtatuebat, an magiſtratus ciuilis fines migrabat, cuius in Eccleſias, & religionẽ nullum eſt imperium? Quid enim ſi Arianorum diſciplinã valere in Eccleſia iuſſiſſet? vtrum eius imperio parendũ putaremus, an populi R. prudentiſſima conſuetudine vteremur: cuius in legibus id ſemper ad ſcriptũ erat, Si quid ius non fuit rogari, eius ea lege nihilum rogatum? Quod Rufus poſtea re- « ſpondet ad præceptũ Chriſti, Quiſquis maior « volet fieri, miniſter eſto: & primus cęterorum « ſeruus: hoc ad dominandi libidinem non ad « præfecturam aliquam pertinere: non diſſentimus. Etenim iam antè docuimus, ſingulas prouincias ſuos Primates habuiſſe. Sed quum Bonifacius id tanto ſtudio tantáque ambitione cõtẽderit, vt primus Epiſcoporũ appellaretur: audet ne Rufus illum quaſi ab iſta dominandi & præcũdi libidine purum atque integrum defendere? quanquã pagina 56, quæ poſt aliquot inanes ſequitur, vtrum defendere videtur, an potius præuaricari? cùm hoc modo loquitur.

politanæ,Ephesinæ,Calchedonẽsis,& aliarũ legib⁹ se perinde vt sacris scripturis parere profitetur. Et certè sic se res habet, vt neque ipse Iustinianus, quanuis magnus & augustus, neque Phocas, quanuis ignauus & proditor, neque alius denique de rebus tantis contra conciliorum leges decernendi auctoritatem habuerit.

His subiuncta est longa disputatio de lege Cõstantinopolitani cõcilii: vt Cõstãtinopolitanæ ciuitatis Episcopus habeat primatum honoris post Romanum pontificem, propterea quod sit noua Roma. Eã nos ex ipsius Calchedonensis concilii (quo nullum debemus meliorem quærere interpretem) capite XXXVIII. paulò antè ita perspicuè, itáque dilucidè declarauimus, vt nihil nunc ad sex aut septem istius ingeniosi defensoris paginas frigidis & ieiunis argutiis refertas respondere necesse sit. Nam quòd pag. 64, 65 & aliquot insequentibus disputat Petrum Apostolorum principem ei ciuitati primatum Ecclesiæ tribuisse: in qua ipse præfuit: vt si Romæ non fuisset, sed Syracusis aut Lutetiæ: non Romanus, sed Syracusanus aut Parisiorum Episcopus præstantissimus & maximus Põtifex appellaretur: hoc quã absurdum atque ineptũ sit, quis non videt? Perinde est enim ac si diceret, Petrus loco dignita-

temtribuit, locus Petri successoribus. ex quo quidem illud consectarium tibi referre atque obiicere licebit: si vrbs esset diruta, aut sub Turcorum imperium subiuncta, vt nullus relictus esset Pōtifex in Ecclesia maximus. Quid enim si Petrus Cōstātinopoli Episcopus fuisset? Ei, vt tu quidē affirmas, vrbi principatum tribuisset, & quādiu in ea Episcopus fuisset, tā diu fuisset maximus Pontifex. at ea perdita Pōtificū quoq; principatus vnà periisset. Sed quid argumētamur? Rufus cōtendit Episcopatū Petri primatum Ecclesiæ R. detulisse: neque aliūde istam dignitatem quæsitam esse. Hoc concedamus: & illo præeunte verba, sic cōcludamus. Primatus Ecclesiæ R. non nisi ex Episcopatu Petri profectus est. Petrus non fuit Romæ Episcopus, neque verò potuit. Quare nullum illa primatū habeat necesse est. Assumptio probatur ex Irenæo & Tertulliano, grauissimis auctoribus, & Apostolorum ætati ferè coniunctis. quia Petrus non Episcopus fuit, sed Apostolus, qui nullam certam sedem ac præfecturam habebat (vt Episcopi:) sed obibat & peragabat singulas prouincias: Iudæos tantùm non exteros, ac propterea non Romanos docens. Irenęus igitur libro in Valent. III, Fundātes, inquit, & instruētes beati Apostoli Petrus & Paulus Ecclesiam Romanam, Lino Episcopatum administrandæ Ecclesiæ tradiderunt.

succedit

ſuccedit autem ei Anacletus. poſt eum tertio loco ab Apoſtolis Epiſcopatum ſortitur Clemens. Apertè Irenæus Linum primum R. Epiſcopũ appellat, ſecundũ Anacletum, tertiũ Clementem. Prçterea cùm cuiuſque ciuitatis vnus tantùm ſit Epiſcopus, Paulus autem Petro ſemper adiungatur: vtrum quæſo illorum Romæ tum Epiſcopatum habuiſſe, Rufe contendes? Tertullianus libro de prçſcrip. hæret. x, Euoluant, inquit, ordines Epiſcoporũ ſuorum: ita per ſucceſſores ab initio decurrentes, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis vel Apoſtolicis viris habuerit auctorem & anteceſſorem. Smyrnæorum Eccleſia Polycarpũ ab Ioanne collocatum refert. ſicut Romanorum Clementem à Petro collocatum. Manifeſtò igitur Tertullianus Clementem primum R. Epiſcopum, item vt Polycarpum Smyrnçorum appellat: & vt non horum Ioannem Apoſtolum, ſic neque illorũ Petrum, ſimiliter Apoſtolum. Euſebius autem hoc modo: τῆς δὲ ῥωμαίων ἐκκλησίας μετὰ τὴν παύλου καὶ πέτρου μαρτυρίαν πρῶτος κληροῦται τὴν ἐπισκοπὴν λῖνος. id eſt, Romanorum Eccleſiæ poſt Pauli & Petri martyrium, primus ſortitur Epiſcopatum Linus. Irenæum enim Euſebius ſequitur, qui Linum primũ appellat, Clementem tertiũ, cùm Tertullianus qui multis poſt Iræneum ſcripſit annis, hunc primum faciat.

Proximo capite Rufinus Phocæ iudicium interpretatur, vt Paulus Diaconus, cùm dixit
" Phocam statuisse Romanam Ecclesiam primã
" haberi, hoc significet, vniuersalẽ, & œcumeni-
" cã. in quo quid opus fuerit tã multas rursus cõtaminare paginas, cõiectura assequi nõ possũ. non dispicio, inquã, quorsũ ille in re parua & cõfessa tã magnũ chartarũ numerũ otiosis & inanib⁹ verbis infarciat. nisi forte, quod mihi nuper quidã perridiculè respõdit, vt si quãdo Rufus profluuio vẽtris æquè laboraret, ac profluẽtia verborum inaniũ laborat, haberet miseras chartas, quæ sibi ad eã rem opus essent. Nos autẽ æquissimo animo illi concedimus quod longa disputatione extorquere velle videtur, Phocam Episcopo Romano roganti & petenti, Vniuersalis nomen, & ius, & potestatem voluisse tradere. quæ nos non propterea dicimus, vt Episcopũ R. leges Ecclesiæ cõtempsisse ac pro nihilo putasse doceam⁹. sed quia hoc ipsum Vniuersalis nomen in pontifice Cõstantinopolitano (pag. 56) ita cõdemnat, vt illud Antichristi proprium ac peculiare esse fateatur. Diaconus autem idipsum nomen Constantinopolitani Episcopi in Romanum Episcopũ translatum & traductũ esse demõstrat: neque Rufus negat. quare quid ex istis propositionibus sequatur, Lectoribus colligendum ac cõcludendum relinquamus.

Huic

Huic loco subiuncta est disputatio de capite xxxix Carthaginensis concilii, quo prohibitum est ne quis princeps Episcoporũ aut summus, aut maximus, aut tale quiddam appelletur. Verba primum ipsius legis videamus. Ὥς τε τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπον μὴ λέγεσθαι ἔξαρχον τῶν ἱερέων ἢ ἄκρον ἱερέα ἢ τοιουτότροπόν τι ποτε, ἀλλὰ μόνον ἐπίσκοπον τῆς πρώτης καθέδρας. quod Gratianus 99. Distinctione sic de verbo in suum Decretum transtulit. Quòd primæ sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum aut summus sacerdos, aut aliquid eiusmodi: sed tantùm primæ sedis Episcopus. In Græca lege est Exarchus, de quo vocabulo breuiter explicandum est. Apparet autẽ ex Eutropio & Paulo Diacono, eo nomine magistratum illum intelligi, quẽ Latini Prætorem, quòd (vt Varro scribit) exercitui præesset, appellabant. Nam Eutropius lib. xvi, Roma à Totila Gothorũ rege occupata, Narsetem Eunuchum & Iustiniani cubicularium ab ipso Imperatore Italiæ Exarchum factum scribit: & cum Imperio Romã aduersus Totilã missũ esse. quo in Imperio idem Narses & Romam recepit: & Totilã qui decẽ annos iam regnauerat, cæso ipsius exercitu, interfecit. Sed libro insequenti hoc planissimè declarat. Narrat enim Mauritio imperatore Prætorẽ exercitus fuisse Petrũ. in eóque exercitu etiam Phocam fuisse, eum, de quo su-

prà diximus, centurionem: & cùm Mauritii im-
" perio exercitus parere noluisset, Multitudines,
" inquit, congregatæ prouehunt Phocam cen-
" turionem Exarchum, & super clypeum hunc
" exaltatum laudibus Exarchum acclamauerũt.
" His Petrus auditis, in fugã versus est: & omnia
" Imperatori manifestauit. hæc Eutropius. Ex quibus perspicuũ est Phocam pulso Petro, in ipsius locum ab exercitu creatum siue Exarchũ siue Prætorem: vt Sabellici sententia nutare videatur, qui Longiliũ, eum qui Narsi successit, tradit secum attulisse in Italiam nouum regiminis nomen, Grecę superbiæ plenum, vt Exarchus diceretur. Vt cunque autẽ se res habeat, non malè quicũque is fuit de Greco ἔξαρχον τῶν ἱερέων cõuertit Principem sacerdotum, cùm de ea potestate ageretur, quam habent ii, qui vulgò Principes appellantur. Quare istius legis vim ac sententiã cognoscamus. Metropoles à Græcis dici modò ματρικοὺς καθέδρας, modò πρώτας καθέδρας superius dicebamus. hoc autem perspici potest in Carthaginensis concilii κεφ. ιη, κγ, ρλε, λγ. Earum autem ciuitatum Episcopos, modò Metropolitanos appellari, modò Antistites, interim πρωτεύοντας, nonnũquam πρώτους, aut προεστῶτας, ita demonstratũ est, vt nõ sit inculcandum, ne de Lectorum ingeniis diffidere videamur. Carthaginense concilium (quòd ad rẽ maximè pertinet) κεφ. κγ, τ πρώτης

καθέδρας ἐπίσκοπον, id est primæ sedis Episcopum "
appellat. Εἰ μὴ μετὰ ψηφίσματος τῆς πρώτης καθέδρας τοῦ "
ἰδίου ἑκάστης χώρας ἐπισκόπου, τοῦτ᾽ ἔστιν εἰ μὴ ἀπ᾽ αὐτοῦ τοῦ "
προστεύοντος κατεξαίρετον λάβῃ. Nisi, inquit, "
consensu & voluntate primæ sedis cuiusque "
regionis Episcopi, id est, ab ipso Primate spe- "
cialem & certam Epistolam acceperit. Hoc loco, vt apparet, Primatem primæ sedis Episcopum manifestò appellat. Planum præterea fecimus R. Episcopũ in sua prouincia Metropolitanum, siue primæ sedis Episcopum fuisse. Hæc cùm ita se habeãt, aut tollant Romani Episcopi istud Carthaginensis concilii caput, quo prohibitum est, ne primæ sedis Episcopus summus sacerdos appelletur: exurant, inquam, illud ac deleant: aut fateantur se neque principes sacerdotum, neque summos, neque maximos Pontifices appellari posse. Adiectum est enim, Aut aliquid eiusmodi. Veruntamen Rufi defensionem audiamus. Primates, inquit, vel primæ sedis Episcopi dicũtur, quibus subsunt
& parent Archiepiscopi, siue (vt paulò pòst ex "
Aniceto dicit) Metropolitani. Vt enim Archi- "
episcopi presunt Episcopis, ita Primates Archi- "
episcopis, siue Metropolitanis. quod Clemens "
docet 80 dist. & Anaclet⁹ 99. Primates idcirco "
dicũtur, quia primas sedes in prouinciis tenẽt. "
Archiepiscopi vero siue Metropolitani pri- "
mas non habẽt, cùm sint inferiores. Quare ad "

« R. Pontificem hæc lex non pertinet, qui supra
« omnes & primę sedis Episcopos, & Primates, &
« Patriarchas quatuor cõstitutus est. Hęc est ingeniosa Rufi defensio. Cui sanè, quod respondeamus, si rationẽ istã omnia ementiendi & cõrumpẽdi tenere vult, nobis deesse fatemur. Iustinianus in l. Inter claras, C. de sacros. Eccl. quæ lex notissima est omnibus tyrunculis, Epi
« stolã ad Episcopum R. sic inscribit: Ioanni san-
« ctissimo Archiepiscopo almæ vrbis Romæ &
« Patriarchę. Idem nouella CXXIII quatuor Patriarchas enumerans, primum nominat Romanũ. Id Rufus non ignorat. eam enim cõstutionem quodã loco testẽ citauit. præterea paulò suprà falsitatẽ Gratiani demõstrauimus: & Romanũ in Constantinopolitano concilio Patriarchã primũ nominari ostendimus. quid amplius isti referemus, qui hanc legem ad sublimẽ excelsitatem Pontificis R. negat posse pertingere? Veruntamen istam eius præclaram disciplinam de Primatibus & Archiepiscopis cum ipsis conciliorũ verbis cõferamus. In canonibus, qui dicũ
« tur Apostolorũ κεφ. λδ, Τοὺς ἐπισκόπους ἑκάστου ἔθνους
« εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν αὐτοῖς πρῶτον. Episcopos cuiusq;
« gẽtis scire oportet quis inter ipsos primus. In
« Antiochenum concilium caput hoc ita verbũ
« pro verbo translatũ est, vt tamẽ pro τὸ πρῶτον le-
« gatur tantummodo. Τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα
« ἐπίσκοπον, & in fine, τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον. id

est

eſt Metropolitanum Epiſcopum. Vides opinor, Rufe, qui Primus paulò antè nominabatur, eundem ipſum Metropolitanũ appellari: & de eodem tum illos, tum hos canones mẽtionẽ facere. ſed & antea docuimus hunc ipſum Primatem ſiue Metropolitanũ, πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπον, id eſt primæ ſedis Epiſcopũ appellari. Quocirca inepta & planè abſurda illa ſunt dogmata, quæ vos Clementi Epiſcopo R. adſcribitis. cuius nomine extant Epiſtolę, de quibus in præſentia non eſt diſputandi locus. Hoc tamen quaſi præteriens commemorare poſſum, ab impio & indocto nebulone ſcriptas eſſe: eodẽ ipſo qui Itinerarium B. Petri compoſuerat, quod iampridem totius Eccleſiæ conſenſu exploſum ac repudiatũ eſt. hoc.n. earum epiſtolarum auctor diſertè de ſe ipſe teſtatur. vt illud prætercam, quòd vxores communes eſſe vult, vt patet initio II epiſtolæ. Eius igitur, vt dixi, Pſeudoclementis præcepta, quæ de Primatibus ac Metropolitanis tradidit, planè abſurda ſunt. item vt illa alterius conficti Anacleti, quæ perſimilia ſunt, quę nos cõmemorabimus, quòd ea Gratianus in ſuum volumen congeſſit, 99 Diſtinct. Prouinciæ, inquit, multo an- » te Chriſti aduentum tempore diuiſæ ſunt: & » poſtea ab Apoſtolis & beato Clemente prędeceſſore noſtro ipſa diuiſio eſt renouata in capi- » te omniũ Prouinciarũ, vbi dudũ Primates erãt »

„ legis ſeculi, ac prima indiciaria poteſtas, ad
„ quos qui per reliquas ciuitates commoraban-
„ tur, quando eis neceſſe erat, qui ad aulam Im-
„ peratorum vel Regum confugere non pote-
„ rant, vel quibus permiſſum non erat: confugie
„ bant pro oppreſſionibus eorum vel iniuſtitiis
„ ſuis: ipſóſque appellabant, quoties opus erat,
„ ſicut in lege eorum ſcriptum erat. ipſis quo-
„ que in ciuitatibus vel locis noſtros Patriar-
„ chas vel Primates qui vnam formam tenent, li-
„ cet diuerſa ſint nomina, leges diuinæ & Eccle-
„ ſiaſticæ poni & eſſe iuſſerunt, ad quos Epiſco-
„ pi (ſi neceſſe fuerit) confugerent, eóſque appel
„ larent: & ipſi nomine Primatum fruerentur.
„ Reliquæ verò Metropolitanæ ciuitates, quæ,
„ minores iudices habebant, licet maiores co-
„ mitibus eſſent, haberēt Metropolitanos ſuos:
„ qui prædictis iuſtè obedirent Primatibus: qui
„ non Primatū, ſed aut Metropolitanorum, aut
Archiepiſcoporum nomine fruerentur. Hoc capite Gratianus Anacleti nomine Primates & Patriarchas eoſdem dici tradit: quibus ſubſunt Metropolitani, qui etiam Archiepiſcopi dicūtur. Nos ex certiſſimis, & antiquiſſimis Ecclesię monimentis planum fecimus τοὺς πρώτους, τοὺς προεστῶτας, τῆς πρώτης καθέδρας ἐπισκόπους, i. Primos, Primates, primę ſedis Epiſcopos, eoſdem promiſcuè dici τοὺς μητροπολίτας, id eſt Metropolitanos, & matricis ciuitatis Epiſcopos. Vtris
nunc

nunc potius fides habebitur? monimentis certissimis, & quę isti æquè ac sacras literas in pretio haberi iubent: an istis Gratiani confictis & commentitiis fabulis, vix dignis lucubratione anicularum? Nam quòd ad Archiepiscopi nomen attinet, quod isti à Patriarcha alienum esse tradunt, & Metropolitarum esse commune omnium affirmant: id falsum & absurdum esse Iustinianus Nouella CXXIII multis locis demonstrat, in quibus non alios Archiepiscopos nominat, nisi ipsos Patriarchas. vt eo loco quẽ suprà descripsimus, in quo quatuor Patriar- "
chas ἀρχιεπισκόπους appellat. & paulò pòst, οἵ τινες "
ὑπὸ τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως καὶ "
πατριάρχην εἰσίν: id est, Qui sunt sub beatissimo "
Archiepiscopo & Patriarcha Constantinopo- "
lis. & paucis versibus interiectis. sed aliquanto "
pòst multò apertissimè his verbis. Εἰ γὰρ ἐπίσκο- "
πος εἴη ὁ κατηγορούμενος, τὸν τούτου μητροπολίτην ἐξετάζειν "
τὰ λεγόμενα. εἰ δὲ μητροπολίτης εἴη, τὸν μακαριώτατον ἀρ- "
χιεπίσκοπον, ὑφ' ὃν τελεῖ. id est, Et si quidem is qui "
accusatur, Episcopus fuerit: huius Metropoli- "
tanus ea quæ proferuntur, examinato. si verò "
Metropolitanus, beatissimus Archiepiscopus, "
sub quo censetur. & eadẽ rursus constitutione. "
Εἰ δὲ καὶ παρὰ κληρικοῦ ἢ ἄλλου οἱουδήποτε προσέλευσις κατὰ "
ἐπισκόπου γένηται, πρότερον ὁ μητροπολίτης τὸ πρᾶγμα δι- "
ακρινέτω. καὶ εἴ τις τοῖς κεκριμένοις ἀντείποι, ἐπὶ τὸν μακα- "
ριώτατον ἀρχιεπίσκοπον καὶ πατριάρχην τῆς διοικήσεως ἐ- "

« κείνης ἀναφερέσθω τὸ πρᾶγμα. id eſt, Si à clerico, aut « quouis alio contra Epiſcopum in ius adeatur, « primũ Metropolitanus rem diſceptato. quòd « ſi quis rebus iudicatis contradicat, & appella- « re velit, ad beatiſſimum Archiepiſcopum at- « que Patriarcham illius diœceſis cauſa defer- « tor. Aniceti proximum caput eſt eiuſmo- « di, quod Rufus hoc loco protulit. Nulli Ar- « chiepiſcopi Primates vocentur, inquit, niſi il- « li qui primas ſedes tenent. At alii nulli ſunt, vt Conciliorum leges modò prolatæ declarant. « item, Quarũ ſedium Epiſcopos Apoſtoli eo- « rúmque ſucceſſores regulariter Patriarchas « vel Primates eſſe conſtituerunt. Quaſi verò tam latè Apoſtolorum ætate regnum Chriſti propagatum fuerit: vt in creandis Patriarchis, qui multis ſimul regionibus præeſſent, occupati fuerint. quum ſatis conſtet amplius centum annos poſt Apoſtolorum ætatem, Chriſtianis non niſi nocturnos & clandeſtinos cœtus celebrare licuiſſe. Sed iam antea demonſtratum eſt tum Patriarchas creatos eſſe, cùm certę iam nationes ac prouinciæ, in ſuis omnibus ciuitatibus, Epiſcopos haberent: quorum vt conuentus & quaſi Senatus bis vnoquoque anno facilius cogi poſſet, Primates & quaſi magiſtri collegii creati ſunt, qui vt Conſules ad Senatum, ſic illi ad totius prouinciæ Epiſcopos, de ſuis negotiis referendi poteſtatem haberent.

rent. Hos autem modò Patriarchas, modò Metropolitanos, modò Primates appellari solitos fuisse, satis iam copiosè demonstratum est. Sequitur, Reliqui Metropolitani nominentur, qui alias Metropoles tenent. Quas, malum, Metropoles? vbi vnquam Metropoles aliæ nominantur, nisi in quibus Primates, Antistites, & primæ sedis Episcopi sedes habebant? Concilio Carthaginensi κεφ. ιζ. constitutum est, Ὥστε ἑκάστην ἐπαρχίαν διὰ τὸ μικροδαπανὲς περιτεύοντα ἔχειν ἴδιον. id est, vt quæque prouincia propter sumptuum magnitudinem suum Primatem habeat. & simul adiectum, vt Mauritania Sitiphensis suum habeat sibi peculiarem Primatem. Quid ita Sitiphensis? nimirum quia duæ sunt Mauritaniæ prouinciæ: duæque in iis Metropoles: quarum alteram Cæsaream Eutropius nominat libro XVI, alteram Sitiphin, in qua Primas ille siue Metropolitanus constitutus est. Ex eodem genere sunt illa Isidori distinct. 21, c. 1, vbi tamen tum Aniceti tum Anacleti placitis repugnat. alios enim Patriarchas, alios Primates facit. Inter eos, inquit, quædam discretio seruata est: vt alii appellentur simpliciter sacerdotes, alii Archipresbyteri, alii Chorepiscopi, alii Episcopi, alii Archiepiscopi, seu Metropolitæ, alii Primates, alii Patriarchæ, alii summi

Pontifices. Vnde tãdẽ nobis iſtã Iſidorus tam
pręclaram deſcriptionẽ inuexit? Nam quòd ad
ſacerdotes attinet ſiue Preſbyteros, vet⁹ Eccle
ſia, vetus, inquam, non Decretalibus Epiſtolis
cõſtituta Eccleſia, non alios ipſis Archipreſby-
teros præfecit, quàm eius vrbis Epiſcopos, cui
vici, pagi, oppidula quibus ipſi Pręſbyteri pręſe-
fecti erant, ſubiiciebãtur. In canonibus qui di-
cuntur Apoſtolorum, de preſbyteris & Diaco
" nis lex eſt, his conſcripta verbis. Οἱ πρεσβύτεροι καὶ
" οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτω-
" σαν. αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν τοῦ κυρίου, καὶ τὸν
" ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος. id eſt,
" Preſbyteri & Diaconi ſine cõſenſu & ſenten-
" tia Epiſcopi, nihil gerũto. Ipſe enim eſt cui po
pulus Domini eſt concreditus: & à quo popu-
li animorum ratio repoſcetur. & in eandẽ ſen-
tentiam ac rationem lex in Laodicenſi concilio
conſtituta eſt κεφ. νϛ. De Archipreſbyteris ver-
bum in omnibus antiquis cõciliis nullum. De
Choreſpiſcopis autem mẽtio fit multis eorun-
dem conciliorum locis. Erant autem Chorepi-
ſcopi, paulò maioribus vicinitatibus præfecti,
quàm preſbyteri: &, vt opinor, iis vicis, qui
muris cincti, non tamen tantum oppidum effi-
ciebant, vt opus eſſet in iis Epiſcopũ cõſtitue-
re. Hi maiorẽ quàm preſbyteri ac diaconi di-
gnitatem ac poteſtatem habebant: non vſque
eo tamen, vt vllum aut preſbyterum aut diaco

num

num creare possent: sed hypodiaconos tãtùm, "
lectores, & exorcistas. Sic enim legibus Antio- "
cheni concilii constitutum est, κεφ. ι. Τοὺς ἐν ταῖς "
κώμαις ἢ ταῖς χώραις τοὺς καλουμένους χωρεπισκόπους, εἰ "
καὶ χειροθεσίαν εἶεν ἐπισκόπων εἰληφότες, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συ- "
νόδῳ εἰδέναι τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καὶ διοικεῖν τὰς ὑποκειμένας "
αὐτοῖς ἐκκλησίας, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι φροντίδι καὶ κηδε- "
μονίᾳ, καθιστᾶν δὲ ἀναγνώστας καὶ ὑποδιακόνους, ἐπορκίσας, "
καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ, μήτε δὲ πρεσβύτερον, μή "
τε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν, δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπι- "
σκόπου, ᾗ ὑπόκειται αὐτός τε καὶ ἡ χώρα. εἰ δὲ τολμήσειέν "
τις παραβῆναι τὰ ὁρισθέντα, καθαιρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἧς μετέ- "
χει τιμῆς. χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ᾗ "
ὑπόκειται, ἐπισκόπου. id est, Qui in vicis aut re- "
gionibus Chorepiscopi vocantur, si manuum "
impositionem ab Episcopis acceperint, placet "
Sanctæ synodo, vt quibus finibus sua præ- "
fectura circunscripta sit, cognoscant: & guber- "
nent sibi subiectas Ecclesias. eorúmque procu- "
ratione ac solicitudine contenti sint. consti- "
tuant autem lectores, subdiaconos, exorcistas "
(id est, eos qui inuocato nomine Christi Dei, "
quasi iureiurando, dęmones ex furiosorum "
corporibus profligabant:) & hac illi dignitate "
atque præstantia contenti sint. Presbyterum "
autem, aut Diaconum ne quem cooptare au- "
deant, sine eius vrbis Episcopo, cui tum ipse "
tum ea tota vicinitas cui præest, subiecta est. "
Quòd si quis hos fines migrare audeat, abdice "

"tur ea dignitate quam aſſecutus eſt. Chore-
"piſcopus autem creetur ab eius ciuitatis Epi-
"ſcopo, cui ciuitati ipſe ſubiectus eſt. Hæc il-
li. eſtque hoc ferè tranſlatitium caput ex capite decimo tertio Ancyrani concilii: cuius ipſius concilii extremo capite quæ ſit huius origo procurationis, ac muneris Eccleſiaſtici,
"his verbis explicatur. Οἱ δὲ χωρεπίσκοποι, εἰσὶ μὲν
"εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα: ὡς δὲ συλλειτουργοὶ, διὰ τὴν
"σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, προσφέρονται τιμώμενοι. id eſt,
"Chorepiſcopi inſtar Septuaginta diſcipulo-
"rum conſtituti ſunt. & vt collegę in Eccleſiæ
"cultu ac miniſterio, ob ſtudium in pauperes,
"ad Epiſcoporum honorem ac dignitatem ac-
"cedunt. hactenus de Chorepiſcopis. De Epiſcopis autem, Archiepiſcopis, & Metropolitis, Primatibúſque, dictũ eſt ſuo loco copioſé. Nam ad Papæ nomen quòd attinet, Syracuſanorum lingua Patrem ſignificare, Suidas teſtatur: & eo nomine omnes Epiſcopos appellari ſolitos, nemo mediocriter quidem doctus ignorat. Initio concilii Carthaginenſis, Aurelius eius ciuitatis Epiſcopus, qui concilio præerat, Papa nominatur. & in oratione Alypii,
"Αἰτοῦμεν τὴν τιμιότητα τῆς σῆς ἁγιώτατε πάπα αὐρήλιε
"id eſt, Petimus à dignitate tua ſanctiſſime papa Aureli. Capite CIV, cùm de diſſenſione in-
"ter Romanum & Alexandrinum Epiſcopos verba fierent, Placuit, inquit, vt ad ſanctiſſimum

mum Papam Innocentium scribatur. cùm Alexandrinum significet: Bonifacius.n.tum Romæ præsidebat: Apud Cyprianum, extant aliquot epistolę ad eum ipsum scriptę, in quibus Papa nominatur. in ep. VII, lib. II. Romani presbyteri & diaconi inscripserunt suas literas Cypriano Papę. Hieronymus etiã in epistolis Augustinũ identidem Papam appellat. Neque video, cur posthac cum duobus pp. scribi debeat vt Rufo placet, cùm Suidas Syracusanos vnico vsos testetur, & in Græcis cõciliis vbique sic legatur. Quòd Isidorus postremo loco de summo Pontifice mentionẽ facit, eam appellationẽ ac potestatẽ cõmuni Ecclesię consensu improbatã atq; explosam esse suprà docuimus. Quoniã tamen & Rufus de Pontifice maximo populi R. & Isidorus de Flaminibus mẽtionẽ faciũt: de iis quoq; breuiter & quasi prętereũtes explicabimus. Verba autẽ Isidori, quæ ex Clemẽtis & Anacleti nomine falsò inscriptis epistolis exscripta sunt, primùm cognoscamus. Horũ, inquit, (id est eorũ de quibus modò dximus) discretio à Gẽtilibus maximè introducta est. qui suos Flamines alios simpliciter Flamines, alios Archiflamines, alios Proflamines appellabant. Hęc sũt hominis elegãtissimi & eruditissimi placita, ex cui⁹ ludo quasi ex equo Troiano omnes se Canonici iuris doctores, profectos glorian-

tur. Nos Varronem, Ciceronem, Dionysium Halicarnassæum, Plutarchum, Liuium, & reliquos paulò meliores harum rerum auctores ac magistros audiamus. Primum autem illud ex Cicerone intelligamus: Populi R. religionem bipartitam fuisse, atque in sacra & in auspicia diuisam. Ac Sacerdotes quidem Numa, Augures autem Romulus instituit. Sacerdotum autem alii Flamines fuere, alii Pontifices, alii nec Flamines, nec Pontifices, vt Salii, sed aliud sortiti procurationis ac præfecturæ genus. Flamines vnius Dei Sacerdotes fuere: vt Cicero in legibus testatur. & à filo, siue coronis laneis quas in capite gestabãt, Flamines dicti sunt. eis enim aperto esse capite non licebat, sed perpetuò apicem gestare iubebãtur, vt ex Fabio Pictore Gellius docuit. horum princeps ac maximus, Flamẽ Dialis fuit, id est Iouis minister ac sacerdos assiduus: quem Numa insigni veste & curuli regia sella adornauit. Super eum in conuiuio, nisi Rex sacrificulus, haud quisquam alius accumbebat. Is solus album habebat galerum, vel quòd, vt Varro scribit, maximus erat, vel quòd Ioui immolata hostia albato fieri oportebat. Ei proximus erat dignitate Martialis, deinde Quirinalis, tum Volcanalis, Furinalis & alii deinceps. Archiflamines autem aut Protoflamines appellatos esse nullos legimus: idque ab hoc vno Isidoro confictum esse

constat

constat, quem tamen homo non ingeniosissimus qui L. Fenestellæ nomine, de Magistratibus Romanorum scripsit, est secutus. Sequitur vt de Pōtificum collegio breuiter explicemus. Pontificem vnum duntaxat à Numa institutū legimus apud Titum Liuium: Marcum scilicet M. F. cui sacra omnia exscripta, exsignatáque attribuit. quibus hostiis, quibus diebus, ad quę templa, sacra fierēt: atque vnde in eos sumptus pecunia erogaretur. cętera quoq; omnia publica priuatáque sacra Pontificis scitis subiecit. Hunc, inquā, solū à Numa creatū Liuius testatur, quem Maximum etiam nō nominat, quòd alii scilicet minores non essent. & initio libri II cùm de Rege sacrificulo commemorat, non dicit eum Pontificibus, aut Pontifici Maximo subiectum esse, sed tantùm Pontifici. qui tamē Maximus, vt dixi, sacerdotum omnium habebatur. Ex quo intelligi potest, quàm ingeniosi sint homines, qui in orationibus contra Lutherianos Ciceronianæ orationis genere conscriptis, nullum ab iis ordinem ac descriptionem in sacerdotum collegio conseruari clamant, qui Maximum Pontificem Romanum in ordinem redigere conantur: cùm ex Pontificibus Romæ, vnus princeps atque antistes perpetuò fuerit, quem Maximum appellabant. quasi verò aut initio Pontifex ille Maximus fuerit, aut Maximus diceretur, quod in omnes qui vbi-

que terrarum ſacerdotium gerebant imperium ac poteſtatē, ac non in Romanæ tantùm vrbis ſacerdotes haberet. Non multò pòſt tamen quatuor ſunt creati Pōtifices, qui numerus ad M. Valerium, Q. Apuleium Coss. id eſt, annos amplius quadringentos permanſit. quo tempore octo primùm lege Ogulnia Pōtifices creati ſunt: de quibus cū poſtea Liuius loquitur, alios minores Pontifices appellat, vnum maximū. Cicero etiam in oratione de Haruſpicum reſponſis, tres minores nominauit. Pontificis verò Maximi tanta poteſtas in reliquos ſacerdotes fuiſſe dicitur, vt L. Metellus eum honorem adeptus, Poſthumium Conſulem eundémque Flaminem Martialem, ad bellum gerendum Africam petentem, ne à ſacris diſcederet, multa indicta, vrbem egredi vetuerit. Idem præterea de violatis ſacris cum collegio cognoſcebat. Liuius narrat L. Cantilium ſcribam Pontificum, qui cum Veſtali virgine ſtuprum fecerat, à Pont. Max, eouſque virgis in comitio cæſum fuiſſe, vt inter verbera expiraret. Idem res omnes ſingulorum annorum mandabat literis, efferebátque in album, & proponebat tabulam domi, poteſtas vt eſſet populo cognoſcēdi: vt Cicero libro de Oratore II teſtatur. Creati autem poſtea plures ſunt à victore Sylla, eorúmque numerus ampli

atus

atus, vt eſſent quindecim. His Pontificibus quod ſimile noſtri habeāt Romani Pontifices hoc vnum reperio, quòd vt illi (quemadmodū Dionyſius Halicarnaſſęus memorię prodidit) erāt ἀνυπεύθυνοι: ſic Romani Pontifices nullius ſe notioni aut iudicio ſubiectos eſſe gloriantur. Εἰσί τε, inquit Dionyſius, ἀνυπεύθυνοι πάσης δί- "
κης τε καὶ ζημίας, οὔτε βουλῇ λόγον ἀποδιδόντες οὔτε δήμῳ. "
id eſt, Sunt liberi ac ſoluti omni notione at- "
que animaduerſione, neque Senatui ratio- "
nem reddunt, neque populo. Hæc de' Romanæ ſuperſtitionis Pontificibus Dionyſius. Noſtri autem, quibus Chriſtiana religio quaſi Atlante cælum niti exiſtimātur, cauſa IX, quæſtione III, c. Patet, hoc modo. Patet ſedis Apoſtolicæ (cuius auctoritate maius non "
eſt) iudicium à nemine fore retractandum, ne- "
que cuiquam de eius liceat retractare iudicio: "
& quæ ſequuntur. item c. Nemo, Nemo iu- "
dicabit primam ſedem. neque enim ab Augu- "
ſto, neque ab omni clero, neque à Regibus, "
neque à populo iudex iudicabitur. Quam "
poteſt ſibi Deus Optimus Maximus potentiam ſumere maiorem? quam poteſt, inquam, is cuius nutu & arbitrio cælum, terra, mariáque reguntur, maieſtatem iſta ſumere ampliorem? L. Sylla victor, qui ſolus orbem terrarum gubernabat, Imperiique maie-

ſtatem maximam obtinebat, tamen quòd in vectigalibus, iis, in quā, quæ ipſe virtute ſua quæſiuerat, contra populi vtilitatem geſſit, à Senatu reſcindi paſſus eſt. Pontifices R. quorum prouincia tam anguſtis ſuburbanarum vrbium finibus circunſcripta fuit, nullis ſe legibus implicari, nullius vel Senatus, vel populi, vel ſacerdotum collegii, vel Regis denique iudiciū ſubire, ſolam ſibi ſuam libidinem pro lege eſſe ſtatuunt. Quòd ſi veterum Populi R. Pontificum nobis exemplum proferant, meminerint ſaltem de vniuerſo collegio loqui Dionyſium, neque quicquam Pontifici Max. ſine collegii ſententia decernere licuiſſe. Audiamus edictū
" capitis inſequentis. Aliorum hominum cauſas
" Deus voluit per homines terminari: ſed ſedis
" iſtius Præſulem ſuo ſine quæſtione reſeruauit
" arbitrio. item, Cuncta per mundum nouit Ec-
" cleſia, quòd ſacroſancta Romana Eccleſia, fas
" de omnibus habeat iudicandi, neque cuiquam
" de eius liceat iudicare iudicio. denique amplius decem ſunt ſub ea ipſa quæſtione capita, in eandem plane ſententiam ac rationem conſcripta. ex eodem genere etiam illa ſunt XVII quęſt. IIII, c. ſi quis ſuadēte, in extremo: De iu-
" dicio ſummi Pontificis alicui diſputare non li-
" cet. & capite inſequenti, Nemini eſt de ſedis
" Apoſtolicę iudicio iudicare, aut illius ſenten-
" tiā retractare permiſſum. & diſtinctione LXXIX

c. extr

c.extremo, Eiectionem verò summorum Pontificum sibi Dominus reseruauit, licet electio sit Cardinalium. Veruntamen, quæret aliquis, quid si R. Papa religionem officii sui aspernatus, suo exemplo ita multos corrũpat, (quemadmodũ dici solet, Quales sunt principes, tales solere esse ciues) vt gregem sibi concreditũ secum in exitium æternum deducat: nullíne ipsum de tãtis vitiis admonere licebit? Audiamus ipsius Bonifacii Papæ responsionem, distinctione XL, c. si papa. Si Papa, inquit, suæ & fraternæ salutis negligens deprehenditur, inutilis & remissus in suis operibus, & insuper à bono taciturnus, & innumerabiles populos cateruatim secum ducit primo mancipio gehennæ cum ipso plagis multis in æternum vapulaturus: huius culpas istic, id est in terris, redarguere præsumat mortalium nullus: quia cunctos ipse iudicaturus, à nemine est iudicandus. Sed inepti sumus, qui dubitemus, an Romani Pontifices miseriam sibi ac perniciem sempiternã quærere possint. Eadem ipsa distinctione, cap. II, pronuntiatur ne quis Papam R. sanctum & iustum esse dubitet, etiam si quadrupedum omnium esset nequissimus. Beatus Petrus, inquit, perennem meritorum dotem cum hęreditate innocentiæ trãsmisit ad posteros: quod illi cõcessum est per actuum lucem, ad illos pertinet, quos par conuersationis splendor illumi

" nat. Quis enim sanctnm dubitet esse, quem a-
" pex tantæ dignitatis attollit? In quo si desint
" bona acquisita per meritum, sufficiunt quæ à
" loci prædecessore præstantur Quæ cùm ita se
" habeãt, quid est quęso modò quòd dubitemus Romanum Pontificem, qui Deum se ac numẽ facit, eũ ipsum esse quẽ Paulus II ad Thess. II, his verbis describit, Qui effertur aduersus omnem, qui dicitur Deus aut numen: adeò vt in templo Dei sedeat, ostentans se ipsum, quasi sit Deus?

Sequenti capite disputatur de Cypriani
" verbis, qui in 4.q.1, c. Loquitur, sic inquit, Lo-
" quitur Dominus ad Petrum, Ego dico tibi
" quia tu es Petrus, & super hanc petram ædifi-
" cabo Ecclesiam meam. Super vnũ ædificat Ec-
" clesiam. & quanuis Apostolis omnibus post re
" surrectionẽ suam parẽ potestatem tribuat, & di
" cat, Sicut misit me pater, & ego mitto vos: ac-
" cipite Spiritum sanctum: tamen vt vnitatẽ ma-
" nifestaret, vnitatis eiusdem originẽ ab vno in-
" cipientem, auctoritate sua disposuit. Hoc vti-
" que erant cæteri Apostoli, quod Petrus fuit:
" pari consortio præditi & honoris & potestatis. sed exordiũ ab vnitate proficiscitur, vt Ecclesia Christi vna monstretur. Hoc loco quid Rufus calumniari possit, non dispicio. Principio nobis tradidit hanc partium enumerationem: vt Primi dicantur tempore, honore, & po

potestate . iisque tribus rebus suscepit se planum facturum, Petrum cæteris omnibus Apostolis antecessisse. De tempore, non mouemus controuersiam. neque enim hoc ad rem vel tantulũ attinet: vt superius explicauimus. De honore & potestate, si Rufus Cypriani iudicium nõ aspernatur: quid ille pronuntiet, videamus. Omnes, inquit, Apostoli pari cum Petro & honoris & potestatis consortio præditi fuerunt. Paulus quidem II Cor. XII apertè de se hoc ipsum aclucul̄eter confirmat. Nulla, inquit, in re " sum inferior summis Apostolis. Quòd Rufus " ex Anacleti nomine falsò inscriptis epistolis cõ " memorauit, fateor his Cypriani verbis repugnare: sed cùm satis constet fictas & commentitias esse illas epistolas, quæ tum Clemẽtis tum Anacleti nomine inscribuntur: tum Pontificis R. in re sua testimonium repudiamus. in quo à Canonistis ipsis nõ dissentim⁹, vt patet ex glossa XVI, q. I, c. Consuetudo, in verbo Ecclesię. Quid enim illis Cypriani verbis magis aduersum fingi aut cõmemorari potest, quàm quod in illa, quam Rufus citat epistola, scriptum est? quod tamẽ ne ille adscriberet, pudor aliquis, vt mea fert opinio, reliquus, inhibuit. Sacrosãcta, " inquit, & Apostolica Ecclesia nõ ab Apostolis, " sed ab ipso domino primatũ obtinuit. hacten⁹ " Rufus. Sequitur in eadẽ epistola, Et eminen- " tiã potestatis super vniuersas Ecclesias ac totũ "

Christi populi gregem assecuta est. Componantur nunc & conferantur illa Cypriani verba,
„ cum istis Anacleticis. Omnibus Apostolis pa-
„ rem potestatem tribuit. Hoc erāt vtique cæte-
„ ri Apostoli, quod Petrus, pari cōsortio prædi-
„ ti & honoris & potestatis. Quare aut Cypriani auctoritatem Rufus repudiet, leuémque ac nullius momenti æstimandam esse doceat: aut istam epistolam quæ cum illius verbis ac præceptis manifesto pugnat, homine Christiano indignam esse fateatur. nam quæ aduersa sunt, & planè cōtraria, conciliari nullo modo possunt.

Sequitur ex eodem Cypriano: Episcopatus vnus est, cuius à singulis in solidum pars tenetur. Hæc verba Rufus obscura esse dicit, & multas afferre posse dubitationes, non modò Iurisconsultis, sed etiam Philosophis. quocirca à se non explicari, cùm ingenii sui non sit tanta facultas. Profert enim Vlpiani & aliorum testimonia, qui statuunt duos in solidum dominos eiusdem rei esse non posse. ac mirum esse ait, quòd cùm vnus sit Episcopatus, à pluribus tamen in solidum teneatur. Quid existimabimus? iocarínе Rufum, an asseuerare, qui cùm iuris vtriusque doctorem se in suo libro inscribat, & in Senatu Parisiensi patronum appellet, tamē in re facili ac peruulgata pueriliter hallucinetur? Duo, inquit, eiusdem rei in solidum domini esse non possunt. Quid est hoc

Rufe?

Rufe? Tibíne adhuc illa Iuriſperitorum vexata & nobilis diſputatio de diuiduis & indiuiduis ignota eſt? quid? Seruitutes cuiuſmodi ſint ignoras? an viæ, itineris, actus, aquę ductus plures in ſolidum domini eſſe non poſſunt? verſaríſne hoſpes ac peregrinus in iſtis locis, tyrunculis ipſis tritis ac peruulgatis? de quibus nobiles ſunt diſputationes Iuriſcõſultorum in l, vię, „
itineris, D.de ſeruitut. l. hæredes, § An ea, „
D.famil, erciſ.l,2.l,4. § Cato, l. ſtipulationes „
non diuiduntur, D.de verb.ſig.& aliis ſexcen- „
tis. Vtrũ igitur per ludum & iocũ hoc te ignorare fingis, qui te iurium doctorem inſcribis: an planè conuerſa & contraria ratione vſus es, ei quam Cn. Pompeium tenuiſſe commemorabas, qui ſe, id quod erat, tamẽ inſcribere atque appellare verebatur? Sumamus aliud exemplum, vt iſtas tuas tam obſcuras & ſpinoſas dubitationes, ex hoc Cypriani loco repellamus. Tribunatus pl. magiſtratus erat, auxilii ergo aduerſus Patrum iniurias cõſtitutus. decẽ porrò Tribuni fuere. finge nunc Cyprianum ita locutum eſſe. Tribunatus vnus eſt: cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Tibíne videtur Cyprianus obſcurè ac tenebricoſè locutus? Sed quid nos inepti exempla confingimus? perinde quaſi Cyprianus non ſatis multa nobis protulerit. Quomodo, inquit, ſolis multi radii, ſed lumen vnum: & rami arboris multi, ſed robur

efficax fuit in me apud externos) Quum, inquam, Iacobus, Petrus, & Ioannes, qui videbantur esse columnæ, cognouerunt beneficium in me collatum, dextras societatis mihi ac Barnabæ dederunt, vt nos quidem ad gentes exteras, illi verò ad Iudæos proficiscerentur. quum autem Petrus Antiochiam venisset, restiti illi in os: erat enim coarguendus. nam priusquam quidam à Iacobo venissent, cibũ vnà cum gẽtibus sumebat. & multa quæ sequuntur in hanc sententiam. ex quibus facillimè ac planissimè intelligitur, Petro nullam quàm cæteris Apostolis maiorem aut digniorem procurationem commissam fuisse. Atenim quum Christus, inquis, decesserit, institorem, ministrum, ac vicarium nobis aliquem reliquerit necesse est. Decessit quidem ex terris Christus: neque nunc à nobis cernitur, aut tractatur. sed ita eum decessisse, vt à nobis absit, negamus. Quum enim decederet, fidem nobis dedit se perpetuò nobiscum futurum. Ego, inquit, vobiscum sum vsque ad consummationẽ seculi. Etsi ergo hinc emigrans aspectabilem sui pręsentiam nobis abstulit: ascendit tamen, inquit Paulus, vt impleret omnia. itaque ipsum adhuc pręsentem habet Ecclesia, sempérq; habitura est. Quòd si eam, qua perpetuò nobis adest, rationẽ quærimus, eã Paulus

eodem loco perſpicuè declarat. nempe per mi-
niſterium hominum, quibus Eccleſiæ ſuæ cu-
" ram commiſit. Dedit, inquit, alios quidem A-
" poſtolos, alios paſtores ad inſtaurationem San
" ctorum, in ædificationem Eccleſię, vt veritatẽ
" ſectantes adoleſcamus in illum per omnia, qui
" eſt caput, nempe Chriſtus. Etenim quam tandẽ
eſſe putamus Eccleſiarũ alimoniam ac paſtio-
nem? eorúmne hominum verba, qui nobis con-
cionantur? at impiæ doctrinæ viri concionari
poſſunt: poſſunt ignari, imperiti, omnis doctri
næ rudes. Aut igitur Chriſtum Eccleſiæ ſuæ a-
deſſe fateamur, qui dona det, vt inquit Paulus,
hominibus, ſpiritúmque ſuum Eccleſiæ ſuæ im
pertiat: aut omnium Epiſcoporum & concio-
natorum clamores vanos atque inanes eſſe con
cedamus. Vicarium autem neminẽ quæramus:
quum ille ſcilicet ſatis commodè ſuas partes a-
gat, ſuúmque munus diligenter obeat. quibus
enim in rebus (vt Cicero ſcribit) ipſi intereſſe
non poſſumus, in his operę noſtrę vicaria fides
amicorum ſupponitur. in quibus verò ipſi in-
terſumus, eſt inutilis. Et quoniam placet tibi,
Rufe, ducta ex nauibus ſimilitudo, huius no-
ſtræ nauis vnũ hunc gubernatorẽ retineamus.
Sedeat ille in puppi ſolus, ſolus clauũ teneat,
ſolus gubernaculum tractet: permittamus A-
poſtolis, Diſcipulis, Epiſcopis, doctoribus, cæ-
teríſque Eccleſiæ miniſtris, nautarum ac remi-
gum

gum partes, quæ ſunt illis à ſummo Nauarcho impoſitæ: neque vllum eorum à remigandi officio ad onus ſuis viribus maius atque grauius accedere patiamur.

His ſubiuncta eſt Hieronymi ſententia, quam Gratianus perſcribit 93. diſt. c. Legimus. „ Si auctoritas quæritur, inquit, orbis maior eſt „ vrbe. vbicunque fuerit Epiſcopus, ſiue Romę, „ ſiue Eugubii, ſiue Rhegii, ſine Alexandriæ, ſiue „ Thebis, ſiue Germaniæ, eiuſdem meriti eſt, „ & eiuſdem ſacerdotii. Rufus his verbis non adimi cenſet maiorem dignitatẽ Romano Pontifici: quum ſatis conſtet, Archiepiſcopos ſiue Primates maioris meriti ac dignitatis fuiſſe quàm cæteros Epiſcopos. quid ergo eſt? (pag. „ 103) Hoc, inquit, ad vitæ merita pertinet: vel „ ad honorem etiam referri poteſt, quo affici E- „ piſcopi debent, eo ipſo quòd ſint Epiſcopi: ſed „ non idcirco efficitur, ſi eiuſdẽ honoris ſint, vt „ paris & non maioris ſint. Hæc eſt peracuta & peringenioſa Rufi defenſio. At Hieronymus quorſum meriti nomen pertineat, oſtendit. Si auctoritas quæritur, inquit, orbis maior eſt vrbe. quid iſta calumnia frigidius fingi aut commemorari poteſt? Eiuſdẽ meriti Hieronymus dicit, quod antea dixerat Eiuſdẽ auctoritatis. nam quod ad Archiepiſcopos & Patriarchas attinet, de illis quoque intelligi poſſunt verba Hieronymi. nulla enim eſt, quemadmodum ex

Nicæno & aliis conciliis dicebamus, Achiepiscopi sine suis collegis, id est prouinciæ suæ episcopis, vis aut potestas aut auctoritas. Qua de re autem loquatur Hieronymus, ex ipsius epistola licet intelligi. Disputat enim, Romanæ ecclesiæ consuetudinem, maiorẽ quàm aliarum Ecclesiarum, vim atque auctoritatem nullam obtinere. Quid mihi profers, inquit, vnius vrbis consuetudinem? Quid paucitatem, de qua ortum est supercilium, in leges Ecclesiæ vindicas? vbicunque fuerit Episcopus, siue R. (& cætera quæ modò descripsimus (tum potentia diuitiarũ, & paupertatis humilitas superiorẽ vel inferiorem Episcopũ non facit. Postea Rufus duas paginas infarcit referẽdis locis Hieronymi, quibus causam suam confirmet. Quid assequutus est Rufus ista tam laboriosa volutatione librorum Hieronymi? cùm totum Hieronymum euoluerit, nullam tamen vel minimam literam de Romanæ sedis præstantia proferre potuit. nam quæ ille protulit, omnia ad Petri apostoli laudem & commendationem pertinent.

Aliquantò pòst de iure appellationum tractare instituit: vbi primum proiectam audaciã eius R. Pontificis purgare conatur, quem suprá à Carthaginensi concilio, falsi crimine conuictum & condemnatum docuimus. eum, inquam, qui fraudulenter & malitiosè ausus e-

rat

tat Sardicensis concilii caput VII pro Nicæna synodo antiquissima supponere. Ait enim tantum fuisse errorem in nomine, & Legatos citasse Nicænum pro Sardicensi. Quid? hæc falsa appellatio cõcilii, vtrũ ab ipsis Legatis, an à R. Põtifice inducta est? Nega, nega Rufe perscriptum id habuisse Legatos in mãdato, quod tum Grecè, tum Latinè cõmonitorium appellant. nega Danielem, notarium concilii, mandatum accipere, & clara voce recitare iussum. Quanquam quid de Legatorum mandato argumentamur? R. Pontifex qui Legatos ad concilium miserat, quo nomine appellabatur? nõn negabis opinor nomen ei fuisse Bonifacio. Aurelius enim Papa, siue Episcopus Carthaginensis qui ei cõcilio præerat, cùm de illa falsitate loqueretur, scribendum ait ad Bonifacium R. Ecclesiæ Episcopũ, vt aliud Nicęni concilii exemplar mittat. Is verò, quo Romæ sedente leges concilii perscriptæ sunt, quo nomine vocabatur? Celestinus Papa, vt epistola concilii ad R. Pontificẽ declarat: vbi etiã narratur Bonifaciũ interea mortuum. Quorsum hæc? vt perspicua omnibus esse posit, non vnius Bonifacii, sed duorum Pontificum R. perdita & profligata audacia, qui vnius propè, dimidiatique anni moram ducentis decem & septem patribus Carthagine in concilio coactis iniecerumt, dum & exemplaria vndique

terrarũ petita expectantur, & de ipſorum priuilegiis ſummis contentionibus Legatorum R.
« opera & malitia diſceptatur. Aude nunc Rufe
« 10 dicere, Non eſt vulnerandus pudor Bonifacii, etiã ſi in nomine erratũ eſt. Vbi eſt Celeſtini pudor, qui tandiu ſuos Legatos Carthagine continet, & mandata illa quæ à Bonifacio acceperant, curare iubet, tam aculeatis totius concilii literis de Bonifacii improbitate admonitus? Tu mihi etiam Bonifacii pudorem cõmemoras, cuius os ferreũ, non orationis verbere vulneratum, ſed Dei ſummi fulmine poſt audaciſſimum facinus in ęternos ignes deturbatum eſt. An ſi error hic fuiſſet, ac non improbitas, & fraudulenta circunſcriptio Chriſtiani concilii, non continuò Bonifacius ea de re admonitus errorem agnouiſſet, & literis Carthaginem miſſis culpam purgaſſet, quam imprudentia cõmiſſam eſſe diceret? At literis concilii acceptis perſtat in impudentia. etiámne morbo correptus, & ad iudicium Dei opt. max. vt rationem ſuæ procurationis redderet hoc terribili nũtio arceſſitus? Res ipſa loquitur. nobis in re perſpicua nihil immorãdum eſt. Ac de tuo quidé pudore nihil dico: veruntamen iſta tua quę ſequitur oratio, quàm ſit homine digna ingenuo
» ac pudenti, videamus. Nec interea, ne quidem
» vnquam pòſt de appellationibus Epiſcoporum
» conſtituerunt, ſed preſbyterorum tantũ & inferiorum:

riorum: vt intelligi poteſt ex capite LI, & XCII, "
& apud Gratianum. II q. VI (VII pro VI typo- "
graphus tuus impreſſerat) fides fiet. Omitta- "
mus ipſius concilii canones, quæramus tantùm
in illa ipſa epiſtola, quæ iuſſu totius concilii ad
Celeſtinum Pontificē R. ſcripta eſt: ecquid de
ipſis Epiſcopis ſit conſtitutum. verba epiſtolæ "
Latinæ hæc ſunt, Deprecamur, ne deinceps vl- "
los hinc ad veſtras aures venientes admittatis: "
quia hoc Nicæno cōcilio definitū eſt. (cap. v.) "
nam etſi de inferioribus clericis vel laicis vide "
tur ibi præcaueri, quāto magis hoc de Epiſco- "
pis voluit obſeruari? Preſbyterorū quoque in- "
proba refugia repellat Sāctitas tua: quia & nul "
la Patrū definitione hoc Eccleſiæ derogatū eſt "
Africanę: & decreta Nicęna, ſiue inferioris gra "
dus clericos, ſiue ipſos Epiſcopos ſuis Metro- "
politanis apertè permiſerunt. Hæc eſt concilii "
epiſtola. ex qua de tuo pudore, qui modò
Bonifacii præcipitem audaciam defendebas,
cuiuis facimus exiſtimādi copiam. Nam ad me
quidem quod attinet, ego Deum hominéſque
teſtor, me in iſta Pontificis R. accuſatione, ita
integrè, itáque caſtè verſatum, vt literam quę à
me calumniandi cauſa adſcripta ſit, ne vnā qui-
dem omnes ſimul ſycophantæ reperire poſ-
ſint. Veruntamen quò res clarior ac teſtatior eſ-
ſe poſſit, videamus, quę poſt hoc ipſum Cartha
ginenſe concilium annis amplius centum tri-

appelletur: cum tamen id corollarium adſcri-
pſiſſe, quod eam legem funditns euertit: ni-
mirum vt ad Romanam ſedem ab Africa-
nis prouocari poſſit. Verba concilii hæc ſunt,
Ἤρεσεν, ἵνα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι, καὶ οἱ λοιποὶ κατώ- “
τεροι κληρικοὶ, ἐν αἷς ἔχωσιν αἰτίαις, ἐὰν τὰ δικαστήρια “
μέμφωνται τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, οἱ γείτονες ἐπίσκοποι ἀ- “
κροάσωνται αὐτῶν. καὶ μετὰ συναιρέσεως τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου “
τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαθῶσιν οἱ προσκαλούμενοι δι' αὐτῶν “
ἐπίσκοποι. διὸ εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἔκκλητον παρέχειν νομίσωσιν “
μὴ ἐκκαλλέσωνται εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια, “
ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν. ὡς καὶ “
περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλάκις ὥρισται. οἱ δὲ πρὸς τὰ περατικὰ “
δικαστήρια ἐκκαλούμενοι, παρ' οὐδενὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ δε- “
χθῶσιν εἰς κοινωνίαν. Gratianus hoc modo, Pla- “
cuit, vt preſbyteri, diaconi, vel cæteri inferio- “
res clerici, in cauſis quas habuerint, ſi de iudici “
is epiſcoporum queſti fuerint, vicini Epiſcopi “
eos audiant: & inter eos quicquid eſt defini- “
ant, adhibiti ab eis ex conſenſu Epiſcoporum “
ſuorum. Quòd ſi ab eis prouocandum putaue- “
rint, non prouocent, niſi ad Africana concilia, “
vel ad Primates prouinciatũ ſuarũ. Ad tranſ- “
marina autem, qui putauerint appellandum, “
à nullo intra Africam in communione ſuſcipi- “
antur. Sequitur, Niſi fortè Romanã ſedem ap “
pellauerint. hæc Gratianus. Cuius de impro- “
bitate, atque impudentia, vel tibi vni, Rufe,

pronuntiare permitterẽ,modò aliquid in te reliqui pudoris esse ostenderes: qui Gratianum, quem tibi pudoris magistrum proposuisti,modò secutus, confidenter negabas quicquam in isto concilio perscriptum, quod Episcopos ab appellatione ad sedem R.remoueret. Cùm idem scilicet quod iste furcifer, commisisses: vt versũ integrũ ex isto capite malitiosè tolleres, in quo ita scriptum ostendimus, Ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλάκις ὥρισται, id est, Quemadmodum etiam de Episcopis sæpenumero constitutum est: ne videlicet trans mare appellarẽt, sed Metropolitarum suorum iudicium paterentur. Istum igitur versum, & à Gratiano perfidiosissimè sublatum esse dico, & abs te suppressum: & hoc amplius, quum isto capite non alia de causa transmarinę appellationes prohibeantur, nisi vt libido & cupiditas Romanorũ Pontificum refutetur, sicuti etiam modò confessus es: Gratianum falsi manifesto crimine conuictum esse, quòd eam exceptionem adscripsit, quæ legem totam funditus euertit. Neque ad rem pertinet, quòd Gratianus inscripsit illum Canonem ex Mileuitano concilio. nam vt ex illo sumptus sit, semper tamen falsitas atque improbitas Gratiani apparet. Neutrum enim concilium illam adscriptionem habet. Est in tomo conciliorum primo perscriptum Mileuitanum concilium. Eò aliquot Carthaginensis

concilii capita translata sunt. in his hoc ipsum κη, quod in Latino est XCII: & in caput XXII, illius Mileuitani coniectum. De istiusmodi autē appendicula, atque exceptione, nulla vtrobíq; suspicio. Sexcenta ex eodem genere, si nobis id ab initio propositum fuisset, proferre possemus. sed satis multa iam antea, pro instituta disputatione cōmemorauimus. illud vnum adiiciemus, quod ad hunc de appellatione locum magnoperè pertinet. Causa VI, qu. I, c. Iudices, « scriptum est hoc modo: Iudices autem esse nō « debent, nisi quos ipse qui impetitur elegerit, « aut quos suo cōsensu hæc sancta sedes aut eius « Primates auctoritate huius sanctæ sedis delega « uerint. id est, inquit glossa, Episcopi, qui conci- « liū celebrāt auctoritate Papæ. Hoc igitur ca- « put integrum falsum & adulterinum esse profitemur, & à Gratiano suppositum, neque in vlla Nicæni concilii parte reperiri. Quæ cùm ita se habeant, quid est quòd pluribus verbis istorum calumnias confutemus? Explicauimus eorum audaciam in cōmutandis corrumpendísque veterū conciliorum constitutionibus. Notas omnibus Rufi fraudes ac fallacias fecimus in dissimulandis veterum auctorū testimoniis, quæ digito indicata causam ipsius funditus euertebant. Scripturę sacre iudiciū audiuimus. de capite Ecclesiæ vnico Iesu Christo, quē aut non vnum Ecclesiæ sponsum, aut vnicum esse

caput oportere probauimus, quòd non alia ratione caput appelletur, quam quia est maritus. Historiam præterea veteris Ecclesię persecuti sumus, ex qua planissimè intellectum est, optimis illis temporibus nullam fuisse R. Ecclesiæ maiorem quàm aliarum, dignitatem aut amplitudinem. Auctoribus autem non aliis vsi sumus, quā aut ipsis Ecclesiæ conciliis, aut antiquis scriptoribus, quorum isti se iudicium atque auctoritatem non defugere profitentur. simúlque planum fecimus, aut illa concilia, & Patrum Ecclesiæ veterum scripta omnia penitus opprimenda, & vno incendio concremanda esse: aut istam Romani Pontificis tyrannidem in æquabilitatem illam natiuam, ac pristinam redigendam. Quorum quòd illi alterū non possunt, alterum nolunt, sycophantas & calumniatores nobis vndique conquirunt, qui mercede ac præmio adducti, sanctissima illa Ecclesiæ monimenta corrumpant, inducant, calumniētur, quibus in locis velint, deprauent. In istum gregem nuper quidam è Parisiensium patronorum numero sese cooptari passus est. Eius nos calumnias quindecim hisce proximis diebus in hoc paruum volumen coactas patefecimus, & cuiuis spectandas hoc breui libello proposuim⁹. neque tamē eius omnia fraudulenter & malitiosè cōficta persecuti sumus: partim quòd hoc specimē satis ad cōiectu ram

ram de reliquis faciendam esse putauimus: partim quòd eius reliquum volumen puerilibus & nugatoriis declamationibus refertum est, quas satius esse iudicauimus pueris in scholis nostris vexandas, & miseris modis tractandas relinquere. Quid Ecclesiæ Christi cõmoditatis allaturi simus, Deus nouit. illud affirmare possumus, quòd ipse crebris sermonibus vsurpat, clamores nostros non nisi ab iis quibus e-runt aures patefactæ diuinitus, exauditum iri.

FINIS.

INDEX RERVM QVAE hoc libello disputantur.

H.

ERRATA SIC CORRIGITO

pag.23 verſ.5 Antiochena 41. 19 ἐγράφησαν 62 12 perſpicuè 76 26 ἀριστῶντας 78.13 conſtitititutionem 80 25 προεστῶτας 87. 26 protoflamines 95 19 diſſentim' 107 7 γείτονες 107 12 ἐπαρχιῶν

